

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงาน
การพิเศษ ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรม
 - 1.2 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน
 - 2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง
 - 2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว
 - 2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน
 - 2.4 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน
 - 2.5 ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน
 - 2.6 ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
 - 2.7 ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนและสารสนเทศ
 - 2.8 ปัจจัยเกี่ยวกับการใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน
3. พฤติกรรมของผู้เรียนใน โรงเรียน
 - 3.1 พฤติกรรมทางกาย
 - 3.2 พฤติกรรมด้านอารมณ์
 - 3.3 พฤติกรรมด้านเจตคติ
4. แนวคิดเกี่ยวกับระบบพี่เลี้ยง
 - 4.1 ความเป็นมาและความหมายของคำว่าพี่เลี้ยง
 - 4.2 คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษาหรือพี่เลี้ยง
 - 4.3 บทบาทของพี่เลี้ยง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

ความหมายของพฤติกรรม

ไพทอร์ย์ มิกุส และคณะ (2553 : 7) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล่อมเนื้อความคิดของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในจิตใจและภายนอก อาจทำไปโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว อาจเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ผู้อื่นอาจสังเกตการกระทำนั้นได้ และสามารถใช้เครื่องมือ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง ปัจจัยเกี่ยวกับผู้รู้หรือการใช้พี่เลี้ยงการชี้แนะ ด้านครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ด้านชุมชน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านการสื่อสารสารสนเทศต่างๆ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2556 : 12) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายความว่า การแสดงและกิริยาท่าทางซึ่งสิ่งมีชีวิต ระบบหรืออัตลักษณ์ประดิษฐ์ ที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ เช่น โรงเรียน และสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ซึ่งรวมระบบอื่นหรือสิ่งมีชีวิตโดยรวมเช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึก ชัดเจนหรือแอบแฝง และ โดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ

จิระศักดิ์ เจริญพันธ์ และเฉลิมพล ต้นสกุล (2550 : 2) พฤติกรรม หมายความว่า การกระทำที่สังเกตได้ เช่น การพูด การเดิน การเดินของหัวใจการรับรู้ การคิด การจำ และการรู้สึก การกระทำที่สังเกตไม่ได้ เช่น ผู้กระทำรู้ตัว ไม่รู้ตัว หรือเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งกระตุ้นภายในและภายนอก

โกลเดนสัน (Goldenson, 1984 : 90) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมไว้ว่า เป็นการกระทำหรือตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ชุมชน โรงเรียน เศรษฐกิจการใช้ระบบสื่อสารต่างๆ รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆที่เป็นไปอย่างมีจุดหมาย สังเกตเห็นได้หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว

ปณิธา นิสสัยสุข (2552 : 7) พฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาตนเป็นกระบวนการของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองให้ไปสู่สภาวะที่ดีกว่า โดยมีปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ชุมชน โรงเรียน เศรษฐกิจ สื่อมวลชน เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต ที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ดี ก็ได้และเป็นที่ต้องการมากกว่าแต่กระบวนการ ดังกล่าว ไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมมนุษย์นั้นซับซ้อน

อนันต์ ศิริพงษ์วัฒนา (2552 : 10) พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการหรือปฏิบัติการที่แสดงออกหรือเกิดขึ้นเมื่อเผชิญสิ่งเร้า ซึ่งมาจากภายในร่างกายหรือภายนอกร่างกายก็ได้ และปฏิบัติการที่แสดงออกนั้นมิได้เป็นพฤติกรรมทางกายนั้น แต่รวมถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจด้วย ซึ่งปัจจัยภายในร่างกายเป็นปัจจัยเกี่ยวกับตัวบุคคลของแต่ละคน ปัจจัยภายนอกร่างกาย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมชุมชน ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สื่อต่างๆ

บุษกร ชีวะธรรมานนท์ (2552 : 12) พฤติกรรมเป็นความพร้อมที่บุคคลกระทำอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดความรู้สึกจะแสดงออกมาในรูปการประพฤติปฏิบัติโดยการยอมรับหรือปฏิเสธ ลักษณะพฤติกรรมมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การรับรู้ระหว่างเพื่อน การเรียนรู้จากครอบครัว การคิด อารมณ์และเจตคติบุคคลเมื่อได้รับการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้จากชุมชนที่อยู่ที่เป็น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นจะต้อง ประกอบด้วย การกระทำกิจกรรมใดๆ ผลที่เกิดขึ้นและปฏิบัติการต่อผลที่เกิดขึ้น ไม่สมความคาดหวัง

จากความหมายของพฤติกรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำเพื่อสนองความต้องการของบุคคล ซึ่งบุคคลอื่นสังเกต และใช้เครื่องมือทดสอบได้

องค์ประกอบของพฤติกรรม

ครอนบาค (Cronbach, 1951 อ้างถึงใน บุษกร ชีวะธรรมานนท์, 2552 : 30) กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการที่ทำให้เกิดกิจกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการที่เกิดขึ้น ความต้องการบางอย่างสามารถตอบสนองได้ทันที แต่บางอย่างต้องใช้เวลาจนถึงบรรลุความต้องการได้
2. ความพร้อม (Readiness) คือ ระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ
4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่จะทำกิจกรรมหนึ่งลงไป มนุษย์จะพิจารณาสถานการณ์ก่อนแล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีการที่เกิดความพึงพอใจมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการ
5. การตอบสนอง (Response) เป็นการกระทำกิจกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการ โดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นแปลความหมาย
6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจเป็นไปตามที่คาดคิดหรืออาจตรงข้ามก็ได้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) ในกรณีที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ มนุษย์ก็อาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานการณ์และเลือกวิธีการใหม่ๆ

บลูม (Bloom , 1975 : 65-197) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจเป็นสิ่งสังเกตได้หรือไม่ได้ และพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ พฤติกรรมด้านความรู้ เป็นกระบวนการทางด้านสมองเป็นความสามารถทางด้านสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับ การรับรู้ การจำข้อเท็จจริงต่างๆรวมทั้งการพัฒนาความสามารถ และทักษะทางสติปัญญา การใช้ความคิด วิจัยรณญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ จัดจำแนกได้ตามลำดับขั้นจากง่ายไปยาก ดังนี้

1.1 ความรู้ ความจำ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต้นเกี่ยวกับความจำได้หรือระลึกได้

1.2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องมาจากความรู้ คือ จะต้องมีความรู้มาก่อนถึงจะเข้าใจได้ ความเข้าใจนี้จะแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความและคาดคะเน

1.3 การนำไปใช้ (Application) เป็นการนำเอาวิชาการ ทฤษฎี กฎเกณฑ์และแนวคิดต่างๆไปใช้

1.4 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นที่บุคคลมีความสามารถและมีทักษะในการจำแนกเรื่องราวที่สมบูรณ์ใดๆ ออกเป็นส่วนย่อยและมองเห็นความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดระหว่างส่วนประกอบที่รวมเป็นปัญหา หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถของบุคคลในการรวบรวมส่วนย่อยต่างๆ เข้าเป็นส่วนรวมที่มีโครงสร้างใหม่ มีความชัดเจน และมีคุณภาพสูงขึ้น

1.6 การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถของบุคคลในการวินิจฉัยตีราคาของสิ่งของต่างๆ โดยมีกฎเกณฑ์ที่ใช้ช่วยประเมินค่านี้ อาจเป็นกฎเกณฑ์ที่บุคคลสร้างขึ้นมา หรือมีอยู่แล้วก็ตาม

2. พฤติกรรมด้านเจตคติ เจตคติเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ การให้คุณค่าการปรับปรุงค่านิยม การแสดงคุณลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ รวมไปถึงความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ กันจะบอกแนวโน้มของบุคคลในการกระทำพฤติกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมด้านเจตคติ ได้ดังนี้

2.1 การรับหรือการให้ความสนใจ (Receiving or Attending) เป็นขั้นที่บุคคลถูกกระตุ้นให้ทราบว่าเหตุการณ์ หรือสิ่งเร้าบางอย่างเกิดขึ้น และบุคคลนั้นมีความยินดี หรือมีภาวะจิตใจพร้อมที่จะรับ หรือให้ความพอใจต่อสิ่งเร้า นั้น ในการยอมรับนี้ประกอบด้วย ความตระหนัก ความยินดีที่ควรรับ และการเลือกรับ

2.2 การตอบสนอง (Responding) เป็นขั้นที่บุคคลถูกจูงใจให้เกิดความรู้สึกผูกมัดต่อสิ่งเร้า เป็นเหตุให้บุคคลพยายามทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง พฤติกรรมขั้นนี้ ประกอบด้วย ความยินยอม ความเต็มใจ และความพอใจที่จะตอบสนอง

2.3 การให้ค่านิยม (Valuing) เป็นขั้นที่บุคคลมีปฏิกิริยาซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นยอมรับว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับตนเอง และได้นำไปพัฒนาเป็นของตนเองอย่างแท้จริงพฤติกรรมขั้นนี้ส่วนมากใช้คำว่า “ค่านิยม” ซึ่งการเกิดค่านิยมนี้ประกอบด้วย การยอมรับ ความชอบและการผูกมัดค่านิยมเข้ากับตนเอง

2.4 การจัดกลุ่มค่า (Organization) เป็นขั้นที่บุคคลจัดระบบของค่านิยมต่างๆ ให้เข้ากลุ่มโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมนั้น ในการจัดกลุ่มนี้ประกอบด้วย การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม และการจัดระบบของค่านิยม

2.5 การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization by a Value or Complex) พฤติกรรมขั้นนี้ถือว่า บุคคลมีค่านิยมหลายชนิด และจัดอันดับของค่านิยมเหล่านั้นจากดีที่สุดไปถึงน้อยที่สุด พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นตัวคอยควบคุมพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมในขั้นนี้ประกอบด้วย การวางแผนทางการปฏิบัติ และการแสดงลักษณะที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่เขากำหนด

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติพฤติกรรมด้านการปฏิบัตินี้ เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่บุคคลปฏิบัติออกมาโดยมีด้านความรู้และด้านเจตคติ เป็นตัวช่วยให้เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่กระบวนการในการจะก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน แต่นักวิชาการก็เชื่อว่ากระบวนการทางการศึกษาจะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการปฏิบัติได้ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice)

ชาร์ท (Schwartz, 1975 : 28-31) ได้ศึกษาถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ สามารถสรุปรูปแบบของความสัมพันธ์ได้ เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติเจตคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดความรู้และการปฏิบัติ ดังนั้นความรู้มีความสัมพันธ์กับเจตคติและเจตคติมีผลต่อการปฏิบัติ
2. ความรู้ การปฏิบัติ เจตคติ ความรู้และเจตคติมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา
3. ความรู้ การปฏิบัติ เจตคติ ความรู้และเจตคติต่างกัน ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และเจตคติไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

4. เจตคติ ความรู้ การปฏิบัติความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมนั้นมีเจตคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาได้

จากการศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมและรูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรม การเรียนรู้ สรุปได้ว่าพฤติกรรมแต่ละด้านส่งผลทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาในตอนสุดท้าย ซึ่งเป็นการกระทำของสิ่งมีชีวิตที่สามารถวัดได้หรือสังเกตได้นั้นเองมนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ มากมาย พฤติกรรมที่นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่งคือพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เพื่อช่วยทำให้ร่างกายเจริญเติบโตช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีสุขภาพที่ดี

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักษา ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ มีดังนี้

1. รักษา ศาสน์ กษัตริย์

ราชบัณฑิตยสถาน (2550 : 42) กล่าวว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นั้นได้นิยามคำว่า “รัก” ไว้ว่า หมายถึง การมีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อแม่รักลูก รักษา รักชื่อเสียง “ชาติ” หมายถึง ประเทศ ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศ กลุ่มชนที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ความชอบพอ ชื่นชมยินดีและต้องการที่จะมีความผูกพัน และมีความหวังดีต่อประเทศหรือชนชาติของตน โดยต้องการให้ประเทศหรือชนชาติของตนมีความเจริญก้าวหน้าทุกวิถีทาง ซึ่งความรู้สึก รักษาจะเกิดขึ้นกับทุกคนโดยธรรมชาติ แต่ความรู้สึกนี้จะมีมากหรือน้อยก็แล้วแต่ตัวบุคคลเอง ซึ่งทั้งนี้เกิดจากการอบรมและสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำนิยามไว้ว่า ศาสนา คือ ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลักคือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถืออันนั้น ๆ คำว่า “กษัตริย์” หมายถึง นครบผู้ยิ่งใหญ่หรือผู้ปกครองอันยิ่งใหญ่ซึ่งสืบเนื่องมาจากคติ มหาสมมุติเทพ ซึ่งถือว่ามหาชนเป็นผู้เลือกกษัตริย์ พระมหากษัตริย์ คือ ประมุขหรือผู้ปกครองสูงสุดของประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขปกครองประเทศ อันเกิดจากแนวความคิดที่ว่าแต่เดิมมนุษย์ยังมีน้อยดำรงชีพแบบเรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติ และเมื่อมนุษย์ขยายพันธุ์มากขึ้น ธรรมชาติต่าง ๆ เริ่มหมดไป เกิดการแก่งแย่งกันทำมาหากิน เกิดปัญหาสังคมขึ้น จึงต้องหาทางแก้ไข คนในสังคมจึงคิดว่าต้องพิจารณาคัดเลือกให้บุคคลที่เหมาะสมและมีความเฉลียวฉลาด ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิจารณาตัดสิน เมื่อเกิดกรณีปัญหาต่าง ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์

ยุคธรรม ทำให้คนในสังคมพอใจ และยินดี ประชาชนทั้งหลายจึงเปล่งอุทานว่า “ระชะ” หรือ “รัชชะ” หรือราชา แปลว่า ผู้เป็นที่พอใจประชาชนยินดี ต่อมาเลยเรียกว่า พระราชา ด้วยเหตุที่ว่า การกระทำหน้าที่ดังกล่าวไม่มีเวลาไปประกอบอาชีพ ประชาชนทั้งหลายพากันบริจาคยกที่ดินให้ จึงเป็นผู้มีที่ดินมากขึ้น ตามลำดับ คนทั้งหลายจึงเรียกว่า เขตตะ แปลว่า ผู้มีที่ดินมาก และเขียนในรูปภาษาสันสกฤตว่า เกษตะ หรือเกษตร ในที่สุดเขียนเป็นพระมหากษัตริย์ แปลว่า ผู้ที่มีที่ดินมาก ดังนั้นคำว่าพระมหากษัตริย์ ความหมายโดยรวม ก็คือ ผู้ที่ยึดครอง หวงแหนและขยายผืนแผ่นดินไว้ให้แก่ประชาชนหรืออาณาประชาราษฎร์ที่พระองค์ทรงเสวยสละเลือดเนื้อและชีวิตกอบกู้เอกราชบ้านเมืองไว้ให้ชนรุ่นหลัง อย่างเช่นประเทศไทยของเรา ถ้าไม่มีพระมหากษัตริย์ทรงยึดถือครอบครองแผ่นดินไทยไว้ คนไทยทุกคนจะมีผืนแผ่นดินไทยอยู่ทุกวันนี้ได้อย่างไร

พระมหากษัตริย์ในนานอารยประเทศที่เป็นประมุขของรัฐที่ได้รับตำแหน่งโดยการสืบสันตติวงศ์นั้นอาจจำแนกประเภทโดยอาศัยพระราชอำนาจและพระราชสถานะเป็น 3 ประการ คือ (ชงทอง จันทรางศุ, 2551 : 2)

1. พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐ มีพระราชอำนาจและพระบรมเดชานุภาพเด็ดขาดและสิ้นพัน แต่พระองค์เดียว และในอดีตประเทศไทยเคยใช้อยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

2. พระมหากษัตริย์ในระบอบปรimitาญาสิทธิราชย์ (Limited Monarchy) คือ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจทุกประการ เว้นแต่จะถูกจำกัดโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น

3. พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) คือ ในระบอบนี้มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่ในการใช้พระราชอำนาจด้านการปกครองนั้น ถูกโอนมาเป็นของรัฐบาล พลเรือน และทหาร พระมหากษัตริย์จึงทรงใช้พระราชอำนาจผ่านฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ พระองค์มิได้ใช้พระราชอำนาจ แต่มีองค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบต่าง ๆ กันไป เช่น ประเทศไทย อังกฤษ และญี่ปุ่นในปัจจุบัน เป็นต้น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550 : 25) กล่าวว่า การรักษาศาสน์ กษัตริย์ ผู้ที่รักษาศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 55-56) นั้นเด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นั้น ทำงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนจนสำเร็จลุล่วงด้วยความเคารพในกติกา เกรงกลัวต่อบาปและปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม

ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มักเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวมรักความสามัคคีของหมู่คณะ เด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรม ด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ยังจะอาสาตั้งคมเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี ต่อผู้มีพระคุณ ตลอดจนแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองอุทิศกำลังกาย กำลังใจของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะอีกด้วย

ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมบริโภคนิยมสภาพสังคมปัจจุบันและความเจริญทางวิทยาการต่างๆ ที่รุดหน้ามีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนเคยชินกับการได้มาในสิ่งที่ตนต้องการอย่างรวดเร็วง่ายดาย ขาดการยับยั้งชั่งใจหรือความรังรองที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตามกาลเทศะและเงื่อนไขอันเหมาะสม ดังนั้น การปลูกฝังไว้ซึ่งด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หรือการสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของการลงทุนลงแรงทำในสิ่งสมควรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่จะฝึกการควบคุมฝึกตนเอง (Mischel & Ebbesen, 1983 : 66) อันมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งจะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่ตนมีอยู่ได้อย่างราบรื่น และเกิดพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมโดยไม่ยึดเอาความต้องการ ณ ปัจจุบันของตนเป็นที่ตั้งแต่เพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่า ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนให้เด็กมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เกิดความตระหนักในเรื่องของการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี ต่อผู้มีพระคุณ ตลอดจนแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง เป็นพลเมืองของประเทศที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ความชอบพอ ชื่นชมยินดีและต้องการที่จะมีความผูกพัน และมีความหวังดีต่อประเทศหรือชนชาติของตน โดยต้องการให้ประเทศหรือชนชาติของตนมีความเจริญก้าวหน้าทุกวิถีทาง ซึ่งความรู้สึกรักชาติจะเกิดขึ้นกับทุกคนทำสิ่งต่าง ๆ ตามกาลเทศะและเงื่อนไขอันเหมาะสม

2. ความซื่อสัตย์

ราชบัณฑิตยสถาน (2550 : 52) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 นั้น ได้นิยามคำว่า “ซื่อสัตย์” ไว้ว่า หมายถึง การประพฤติตรงและจริงใจไม่คิดทรยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550 : 25) กล่าวว่า ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านของความซื่อสัตย์นั้นเรียนรู้ที่จะประพฤติตรงกล่าวคือ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียง ออกดีต่อผู้อื่น ต่อหน้าที่หรือต่อวิชาชีพของตน อีกทั้งยังไม่ใช้เล่ห์กลคดโกง ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ที่ไม่สมควร หากแต่รับรู้และปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ถูกต้องตามที่สมควรเป็น ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ผู้ที่ประพฤติตนตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิตมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 68) กล่าวว่า ตามมุมมองของเด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความซื่อสัตย์จะมีความจริงใจต่อตนเอง มีการแสดงออกทั้งทางวาจาและกิริยาที่สอดคล้องกับความคิดความรู้สึกที่ตนเองมีความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันซึ่งมีสิ่งยั่วยุต่าง ๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้จะสั่นคลอนความจริงใจและความตั้งใจมั่นที่บุคคลมีกับตัวเองและพันธะซื่อสัตย์ได้โดยทั่วไปจากสื่อต่าง ๆ อาทิ เช่น การฉ้อโกง การคอร์รัปชัน

รัตนะ บัวสนธ์ (2550 : 56) กล่าวว่า พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้ถูกลงโทษอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมเด็กและเยาวชน ซึ่งยังคงมีความอ่อนเยาว์ทางความคิดและประสบการณ์จึงอาจจดจำนำพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ไปเป็นต้นแบบ

แบนดูรา (Bandura, 1997 : 78) และประพฤติดามได้อันจะก่อให้เกิดผลเสียร้ายแรงที่เป็นปัญหาระยะยาวต่อสังคมไทย ดังนั้น การปลูกฝังไว้ซึ่งคุณธรรมการซื่อสัตย์ จะช่วยป้องกันความเสี่ยงในประเด็นนี้

สรุปได้ว่าความซื่อสัตย์นั้นเป็นการประพฤติที่ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจ และปลอดจากความรู้สึกลำเอียง อกตต่อผู้อื่น ต่อหน้าที่หรือต่อวิชาชีพของตน เด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความซื่อสัตย์จะมีความจริงใจต่อตนเอง มีการแสดงออกทั้งทางวาจาและกิริยาที่สอดคล้องกับความคิดความรู้สึกที่ตนเองมีอย่างเป็นรูปธรรม

3. มีวินัย

ราชบัณฑิตยสถาน (2550 : 72) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 ได้นิยามคำว่า “มีวินัย” ไว้ว่า หมายถึง การควบคุมปฏิบัติการได้ตบยับยั้งตามแรงกระตุ้น เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องในระยะยาวหรือควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่ถูกต้อง ผู้ที่มีคุณธรรมในด้านของความมีวินัยนั้นเรียนรู้ที่จะประพฤติตนโดยยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ โดยการยึดมั่นนั้นเป็นไปด้วยความยินดี เต็มใจและตั้งใจ ผู้ที่มีวินัย หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับห้องเรียน โรงเรียน ครอบครัว และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 71) กล่าวว่าเด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านความมีวินัยจะสามารถควบคุมดูแลตนเองให้ประพฤติปฏิบัติมีสุขนิสัยอันดี มีความอดทน อดกลั้น ควบคุมตนเอง และแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมความมีวินัยเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน การควบคุมพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมกับกฎระเบียบและสุขนิสัยอันดีที่เป็นประโยชน์ในระยะยาวต่อตนเองนั้น จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในเรื่องการควบคุมตนเอง

มิสเชลและแอฟเซน (Mischel & Ebbesen, 1983 : 70) กล่าวว่า ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่ตนมีอยู่ได้อย่างราบรื่น และเกิดพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมไม่ยึดเอาความต้องการ ณ ปัจจุบันของตนเป็นที่ตั้ง นอกจากนั้นการมีวินัยในตนเองนั้นยังมีความสัมพันธ์ทางบวกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แมคเคลแลน (McClelland, 1965 : 35) กล่าวว่า การเสริมสร้างวินัยให้แก่เด็กและเยาวชนนอกจากจะเป็นการส่งเสริมเด็กโดยตรงแล้วยังนับว่ามีผลช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมไทยไปพร้อมกันด้วย

สรุปได้ว่าความมีวินัยเป็นการประพฤติน โดยยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ โดยการยึดมั่นด้วยความยินดี เต็มใจและตั้งใจ เป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน การควบคุมพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมกับกฎระเบียบและสุณิสัยอันดีที่เป็นประโยชน์ในระยะยาวต่อตนเอง อันมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่ตนมีอยู่ได้อย่างราบรื่น และเกิดพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ใฝ่เรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 5) กล่าวว่า การใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในวัยแห่งการเรียนรู้หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุคคลแห่งการเรียนรู้ หรือบุคคลที่มีคุณลักษณะใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ช่างสงสัย อยากรู้ อยากเห็น กระจายความรู้ สนใจติดตามความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงของสังคม พยายามสืบเสาะ หมั่นศึกษาค้นคว้าสิ่งที่สนใจใคร่รู้ ด้วยความอุตสาหะวิริยะ แล้วนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคม

ประเภทและตัวอย่างของบุคคลแห่งการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551ก : 7-8) กล่าวถึง ประเภทและตัวอย่างของบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีดังนี้

1. การเป็นโดยตนเอง ไม่ได้รับการศึกษาในระบบ โรงเรียน บุคคลประเภทนี้มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความอุตสาหะวิริยะ ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง คือ อับราฮัม ลินคอล์น เรียนรู้โดยยืมหนังสือมาอ่านด้วยตนเองที่บ้าน ด้วยความยากลำบากในการเดินทางโดยไม่ย่อท้อ ประสบความสำเร็จในชีวิต ได้เป็นประธานาธิบดี คนที่ 16 แห่งสหรัฐอเมริกา

2. การเป็นโดยฝึกหัด ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน บุคคลประเภทนี้ถ้าได้รับการสร้างและเสริม ให้มีคุณลักษณะเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ก็จะสามารถนำทักษะวิธีการเรียนรู้ที่ได้ฝึกฝนไปใช้เป็นเครื่องมือ ในการแสวงหา ความรู้ต่อไปได้ตลอดชีวิต คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงเป็นตัวอย่างที่ดีของบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่พวกเราชาวไทยต่างก็ประจักษ์แก่ใจทุกคน ภาพที่พระองค์ทรงฟังผู้บรรยาย และซักถามอย่างสนพระทัย พร้อมทั้งจดบันทึกตลอดเวลา เป็นภาพที่เราเห็นจินตนาการด้วยความประทับใจ ความรู้ ที่ทรงได้จากการศึกษาค้นคว้า ประมวลออกมาเป็นหนังสือที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลินอย่างมากแก่ผู้อ่าน อีกทั้ง โครงการเพื่อพัฒนาเยาวชน พัฒนาสังคมที่พระองค์ท่านทรงริเริ่มและรับผิดชอบอีกนับไม่ถ้วน พระองค์ทรงเชื่อ ในหลักการศึกษาก่อนที่ ปู่ ย่า ตา ยาย เชื่อว่าหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ คือ สุ จิ ปุ ลิ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551ข : 5-6) กล่าวว่า คุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อผู้เรียน ที่ควรส่งเสริมผู้เรียนให้รักการเรียนรู้ ชอบศึกษาหาความรู้และตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่รอบตัว อยากรู้อยากเห็น เสาะแสวงหาความรู้ มีวิจารณญาณ เลือกตัดสินใจ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดหาเหตุผล คิดจินตนาการ ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ เกาะติดสถานการณ์ รู้จักซักถาม ค้นหาคำตอบ กระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยการติดตามข่าวสาร อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ เรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษตลอดชีวิต เพื่อให้ชีวิตของผู้เรียนมีความหมายมีชีวิตชีวาตลอดจนสำเร็จการศึกษา รับผิดชอบงาน รับผิดชอบชีวิตของตนเอง สามารถปรับตัวเองให้ทันสมัย ทันยุค ทันเหตุการณ์ ทันโลกและทันต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551: 14) กล่าวว่า คุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นลักษณะนิสัยอย่างหนึ่ง ที่สร้างศักยภาพในการนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จ เป็นคุณลักษณะที่พบเห็นโดยทั่วไปในแถบประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลกแต่แทบจะไม่มี ในสังคมไทย รากฐานความรู้ของคนไทยจึงอ่อนแอไม่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่ไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ไม่นิยมอ่านหนังสือติดตัวไปไหนเหมือนคนต่างชาติที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยการนำหนังสือติดตัวไปตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่บนรถไฟ รถทัวร์ รถเมล์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 16) กล่าวว่า ถ้าบุคคลไม่มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนหรือเรียนรู้ตลอดชีวิต ก็จะกลายเป็นคนล้าหลัง ไม่ทันคน ไม่ทันโลก ถ้าหากต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การรับรู้อย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ต้องรับรู้เรียนรู้ที่วิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะและประเมินค่าของข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้องก่อนนำไปใช้ประโยชน์ ความไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนของคนในสังคม นอกจากจะนำความพ่ายแพ้มาสู่ชีวิตแต่ละคนแล้วยังส่งผลเสียต่อชาติบ้านเมืองอีกด้วย

สรุปได้ว่า การใฝ่เรียนรู้ คือ การแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ คุณลักษณะของการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อผู้เรียน ที่ควรส่งเสริมผู้เรียนให้รักการเรียนรู้ ชอบศึกษาหาความรู้และตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่รอบตัว เสาะแสวงหาความรู้ มีวิจรรณญาณในการเลือกตัดสินใจ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดหาเหตุผล คิดจินตนาการ ประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ เกาะคิดสถานการณ์ รู้จักซักถาม ค้นหาคำตอบ กระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถปรับตัวให้ทันสมัย ทันยุค ทันเหตุการณ์ ทันโลกและทันต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

5. อยู่อย่างพอเพียง

ราชบัณฑิตยสถาน (2550 : 52) ได้นิยามคำว่า “พอเพียง” หมายถึงได้เท่าที่กะเอาไว้ เช่น ได้เท่านี้ก็พอเพียงแล้ว อยู่อย่างพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่ละโมภโลภมาก รู้จักยับยั้งชั่งใจ และต้องไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น รู้จักความเพียงพอ ความพอดี มีความอดทนอดกลั้น รู้จักบังคับตัวเอง ไม่กลัวความยากลำบาก ไม่ทำอะไรแบบสุดขั้วหรือสุดโต่ง มีสติและเหตุผล การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ควรถือปฏิบัติ การรู้จักความพอดี พอประมาณในการใช้ชีวิต การรู้สึกพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ การรู้ประหยัดและรู้คุณค่าสิ่งของเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างนิสัยที่เป็นอยู่อย่างพอเพียง จะไม่ทำให้เกิดการดิ้นรนแบบเห็นแก่ตัวและขาดสติ ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและสังคมในภาพรวมด้วยขอน้อมนำพระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง “คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอกินพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่าอยู่อย่างพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่ละโมภโลภมาก รู้จักยับยั้งชั่งใจ และต้องไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น รู้จักความเพียงพอ ความพอดี มีความอดทนอดกลั้น รู้จักบังคับตัวเอง ไม่กลัวความยากลำบาก ไม่ทำอะไรแบบสุดขั้วหรือสุดโต่ง มีสติและเหตุผล การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี แนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

6. มุ่งมั่นในการทำงาน

ราชบัณฑิตยสถาน (2550 : 42) ได้นิยามคำว่า “มุ่งมั่น” ไว้ว่า หมายถึง การทำงานอย่างตั้งใจแน่วแน่ ไม่ปล่อยปะละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปกติ สม่าเสมอ ไม่เกียจคร้าน ผู้ที่มีความมุ่งมั่นคือผู้ที่ตั้งใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมควรอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ไม่ท้อถอย มีต้องให้ผู้อื่นมาบังคับควบคุมบุคคลเหล่านี้มีความพยายาม กล้าเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ และใช้สติปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลงานสำเร็จตามความมุ่งหมาย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 55-56) นั้นเด็กและเยาวชนผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมในด้านมุ่งมั่นในการทำงานจะมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตน ทำงาน

ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนจนสำเร็จจุดมุ่งโดยเร็วด้วยความใส่ใจ และนอกเหนือจากงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนแล้ว เด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรม ความมุ่งมั่นในการทำงานยังคงค้นหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ เด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรม ความมุ่งมั่นยังคงค้นหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังมีความหมั่นเพียรในการอุทิศกำลังกายกำลังใจของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะอีกด้วย ความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสังคมบริโภคนิยมสภาพสังคมปัจจุบันและความเจริญทางวิทยาการต่าง ๆ ที่รุดหน้ามีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนเคยชินกับการได้มาในสิ่งที่ตนต้องการอย่างรวดเร็วง่ายดาย ขาดการยับยั้งชั่งใจหรือความระมัดระวังที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตามกาลเทศะและเงื่อนไขอันเหมาะสม ดังนั้นการปลูกฝังไว้ซึ่งคุณธรรม ความขยันหรือการสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของการลงทุนลงแรงทำในสิ่งสมควรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่จะฝึกการควบคุมตนเอง การที่จะได้สิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการก็ด้วยการ “ทำงาน” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักพุทธธรรมเน้นว่า จำเป็นต้องเป็นการประกอบอาชีพที่ชอบ (สัมมาอาชีพะ) และเป็นการกระทำที่ชอบ (สัมมากรรมันตะ) งานจึงเปรียบเสมือนทางเดินที่ทอดยาวให้บุคคลก้าวไปสู่เป้าหมายในชีวิต งานที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์ซึ่งในหลักการของพระพุทธศาสนา ก็ปรากฏคำสอนที่ว่า “บุคคลผู้ทอดทิ้งการทำงานย่อมสูญเสียผลประโยชน์อันควรมิควรได้จากชีวิต” งานทุกลักษณะที่ชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมสามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตของมนุษย์ได้ แต่อาจมุ่งเน้นการตอบสนองสำหรับความต้องการภายนอกแต่ละประเภท ในระดับที่แตกต่างกัน ดังเช่นการทำงานในภาคเอกชน อาจสนองตอบต่อความมั่งคั่งสมบูรณ์ได้มากกว่าการทำงานในภาครัฐบาล แต่ในทางกลับกันการทำงานในภาครัฐบาลก็ยังคงให้ความมั่นคงและเกียรติยศสูงกว่าการทำงานภาคเอกชนโดยส่วนรวม อย่างไรก็ตามหน้าที่การงานนั้น จัดเป็นเพียงช่องทางหรือช่องโอกาสที่เปิดให้บุคคลก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิตเท่านั้น และความสำเร็จจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นว่า มุ่งอุทิศตนเพื่อการทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมายในชีวิตเพียงใดด้วยเหตุนี้บุคคลที่ทำงานด้วยความทุ่มเทเพื่องานในระดับที่แตกต่างกัน ย่อมได้รับผลจากการทำงานไม่เหมือนกัน บุคคลผู้ทำงานอย่างทุ่มเทด้วยความมุ่งมั่นหวังให้งานสำเร็จจุดมุ่งอย่างมีประสิทธิภาพจัดได้ว่าเป็นบุคคลผู้มีแรงจูงใจหรือมี “ไฟ” ในการทำงานส่วนการกระตุ้น “ไฟ” หรือจูงใจในการทำงานก็มีใช้เรื่องใหม่ เนื่องจากพระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนถึงเครื่องมือหรือสูตรสำหรับกระตุ้นแรงจูงใจดังกล่าวเมื่อ 25 ศตวรรษมาแล้ว ซึ่งพุทธบริษัทเรียกเครื่องมือนี้ว่า “อิทธิบาทสี่” กล่าวโดยย่อ อิทธิบาทสี่ คือหลักธรรมที่บันดาลความสำเร็จของงานตามประสงค์หรืออาจพรรณนาว่าเป็นเครื่องช่วยให้บุคคลมีอิทธิฤทธิ์ที่จะประสบความสำเร็จในทางที่เหมาะสมที่ควร แต่การมีอิทธิฤทธิ์ในทางพุทธศาสตร์ไม่ใช่โดยอาศัยเครื่องรางของขลังวัตถุมงคล ในทางตรงข้ามบุคคลสามารถมีอิทธิฤทธิ์ดังกล่าวได้ในทางพุทธโดยอาศัย นันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาอันมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กประสบ

ความสำเร็จในกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งจะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่ตนมีอยู่ได้อย่างราบรื่น และเกิดพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมโดยไม่ยึดเอาความต้องการ ปัจจุบันของตนเป็นที่ตั้งแต่เพียงอย่างเดียวและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ความสามัคคีเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบันซึ่งมีการแตกแยกระหว่างหมู่เหล่าอย่างรุนแรง และหลายครั้งที่กำลังและความรุนแรงถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาความแตกแยกเหล่านี้ จนเป็นที่น่าห่วงใยว่าเด็กและเยาวชนซึ่งยังคงมีความอ่อนเยาว์ทางความคิดและประสบการณ์จะทำให้เกิดความชินชากับความขัดแย้ง

สรุปได้ว่าความมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นความรับผิดชอบของคนที่มีการทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วงโดยเร็วด้วยความใส่ใจเด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรม ความมุ่งมั่นในการทำงานยังจะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังมีความหมั่นเพียรในการอุทิศกำลังกายกำลังใจของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะอีกด้วยความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมบริโภคนิยมสภาพสังคมปัจจุบันและความเจริญทางวิทยาการต่าง ๆ ที่รู้คนหน้ามีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนเคยชินกับการได้มาในสิ่งที่ตนต้องการอย่างรวดเร็วง่ายดาย ขาดการยับยั้งชั่งใจหรือความรังรองที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตามกาลเทศะ และเลื่อนเวลาอันเหมาะสม ดังนั้น การปลูกฝังไว้ซึ่งคุณธรรมความขยันหรือการสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของการลงทุนลงแรงทำในสิ่งสมควรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต

7. รักความเป็นไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551ก : 12) กล่าวว่า รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมผู้ที่รักความเป็นไทยคือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอดเผยแพรภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งการที่เราเป็นคนไทยคนหนึ่ง อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย เราควรระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษของเราที่ท่านได้สร้างสมวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มา ความมีวัฒนธรรมประเพณีนั้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญ มีอารยธรรมเป็นของตนเอง คนไทยไม่ได้ลอกเลียนแบบวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ มา หากแต่ว่าคนไทยรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาปรับปรุงให้เข้ากับคนไทยเพราะฉะนั้นเราจึงสามารถภาคภูมิใจได้ว่า ประเทศไทยของเราเป็นชาติที่มีอารยธรรมเป็นของตนเองการนิยามความเป็นไทย เกิดขึ้นในบริบททางการเมืองที่มีการรวมศูนย์อำนาจ จึงกลายเป็นฐานทางอุดมการณ์ ที่จรรโลงโครงสร้างการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจ และโครงสร้างสังคมที่แบ่งคนออกเป็นลำดับชั้น ฐานทางอุดมการณ์ดังกล่าวนี้ เมื่อดำรงอยู่ในฐานะวิधिकิกระแสหลัก ซึ่งสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น ได้กลายเป็นอุปสรรคในการปรับตัวของคนไทย

เพราะมีความหมายแคบเกินไป จนไม่สามารถเปิดพื้นที่ให้แก่คนทุกกลุ่มในสังคมไทยที่จะได้รับความ เป็นธรรม สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคที่จำเป็นทั้งแก่การเข้าถึงทรัพยากร และการดำรงชีวิต อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จนอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นไทย กระแสหลักได้สร้างความจริงขึ้นมา ในสังคมไทย อันได้แก่ วิธีคิดของคนไทยในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ รวมทั้งปัญหาและวิธีแก้ปัญหา ทั้งปวง ซึ่งทำให้ความหมายของความเป็นไทย กระแสหลัก กลายเป็นส่วนหนึ่งของ โครงสร้างบทความนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 2) กล่าวว่า ความเป็นไทย เป็นการมุ่งตอบสนองต่อปัญหาทางการเมืองที่ชนชั้นนำในแต่ละสมัยต้องเผชิญ พร้อมกับมุ่งทำให้ ความเป็นไทยนั้น ช่วยในการจรรโลงโครงสร้างสังคมและการเมืองที่ชนชั้นนำต้องการ โดยมีการปลูกฝัง ให้สังคมรับรู้อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งกลายเป็น ระบบอบแห่งสัจจะที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อวิถีคิดของคน ไทย และสร้างความจริงอันสำคัญหลายประการขึ้นมาในสังคมการเมืองไทย

สรุปได้ว่ารักความเป็นไทยเป็นการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจเห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอดเผยแพร่วัฒนธรมไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และ วัฒนธรรมความมีวัฒนธรรมประเพณีนั้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญ มีอารยธรรมเป็นของตนเอง คนไทยไม่ได้ลอกเลียนแบบวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ มา ความเป็นไทยนั้น ช่วยในการจรรโลงโครงสร้างสังคมและความต้องการของสังคม โดยมีการปลูกฝังให้สังคมรับรู้ อย่างต่อเนื่อง

8. มีจิตสาธารณะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า จิตสาธารณะหรือ จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 นั้น ได้ให้ ความหมายของจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะว่า คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวม ร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน จิต (จิต) มีความหมายว่า ใจ ความรู้สึก นึกคิด สาธารณ (สา-ทา-ระ-ณะ) หรือสาธารณะ มีความหมายว่า ทั่วไป เป็นของกลางสำหรับส่วนรวม จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่าความรู้สึกนึกคิดที่เป็นส่วนรวมการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วม ในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และ จริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด จิตสาธารณะ จึงเปรียบได้กับความรู้สึกนึกคิด ถึงการเป็นเจ้าของ ในสิ่งที่เป็นสาธารณะร่วมกัน การใช้สิทธิและหน้าที่ที่จะดูแล รวมทั้งการบำรุงรักษาสัญของที่เป็นของ ส่วนร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น การช่วยกันดูแลรักษาสัญแวดล้อมโดยไม่ทิ้งขยะลงที่พื้น หรือทิ้งลง ในแหล่งน้ำ

การพัฒนาจิตสาธารณะ

กมลวรรณ ตั้งชนกานนท์ (2551 : 6) กล่าวว่า จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรม ตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน คูแลทรีพีย์สมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริง จนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม

ลักษณะของบุคคลที่มีจิตสาธารณะ

ไม่เห็นแก่ตัว (เห็นแก่ส่วนรวม) ไม่นิ่งเฉย อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แม้เพียงเล็กน้อยก็จะทำ (อะไรที่ติงามก็ให้ลงมือทันที แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งเล็กน้อยก็ตาม) เคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น (เอาใจเขามาใส่ใจเรา) ไม่ทับถมผู้อื่น ไม่ซ้ำเติมผู้อื่น มีการสื่อสารที่ดี (พูดจาสุภาพ ไม่พูดโกหกหรือพูดจาต่อเสียดผู้อื่น) คิดดี คิดทางบวก รู้จักพูดคำว่าขอบคุณและคำว่าขอโทษให้ติดปาก ส่วนเด็กและเยาวชนก็ต้องมีความรับผิดชอบในตนเอง และต้องเป็นความรับผิดชอบหรือจิตสำนึกที่มาจากภายใน แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอน ถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แนวทางที่สำคัญในการสร้างจิตสาธารณะ ยังมีอีกหลายอย่างที่เด็กและเยาวชนต้องตระหนัก ยกตัวอย่างดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ข : 8)

1. การเพิ่มคุณค่าการมีวินัยในตนเอง นั่นคือความตระหนักถึงการมีส่วนร่วม ต้องศึกษาสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสาธารณะ
2. สิ่งแวดล้อมคือชีวิต เด็กและเยาวชนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสิ่งแวดล้อม ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

3. ขจัดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับส่วนรวม เด็กและเยาวชนทุกคนต้องช่วยผู้ใหญ่ ในการกำหนดแผนการดูแลและแก้ไข จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในอันที่จะเป็นเหตุทำให้โลกร้อน เช่น การใช้พลังงาน โรงงานอุตสาหกรรม การทำลายป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร การขจัดสิ่งที่จะก่อให้เกิดมลพิษ ต่าง ๆ บ้านทุกหลังต้องสร้างบ่อพักน้ำทิ้ง บ่อดักไขมัน ก่อนปล่อยน้ำลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

4. หลักธรรมช่วยในการดำเนินชีวิต สังคมเป็นสุข เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนของทุกศาสนา ซึ่งในแต่ละศาสนา ล้วนแต่สอนให้คนเป็นคนดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้ ย่อมจะทำให้สังคมเป็นสุข คุณตนเอง บังคับจิตใจ ไม่ทำร้ายตนเอง ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่เบียดเบียนซึ่งกัน และกัน

สรุปได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง จิตที่คิดสร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ คือ คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติ และสิ่งแวดล้อม กรรมดี คือ การกระทำ และคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีความตระหนักรู้และคำนึงถึงสังคมส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตัวเองในการกระทำใดๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อส่วนรวม และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ร่วมดูแลสังคม รับผิดชอบต่อส่วนรวม เสียสละเพื่อส่วนรวม เอื้อเฟื้อ เมตตา มีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว เหตุเพราะความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัตถุในปัจจุบัน ที่ทำให้สังคมโดยทั่วไปมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญในการแสวงหาเงินทอง แสวงหาอำนาจบารมีมากกว่าที่จะให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ สังคมในปัจจุบัน จึงกลับเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัดเจน การปลูกฝังความสำนึกให้กับบุคคลเพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงควรเกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้ในปัจจุบันจึงมีการกล่าวถึงคำว่า “จิตสาธารณะ” มากขึ้นเพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะมากกว่าตนเอง นั่นหมายถึงว่าทุกคนต้องมีการให้มากกว่าการรับ เพราะสิ่งเหล่านี้ถ้าสามารถปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนัก สังคมย่อมได้รับแต่ความสุขเท่านั้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

ปัญหาพฤติกรรมเกิดขึ้นกับเด็กสิ่งสำคัญก็คือ การหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นๆ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนั้นให้หมดไป ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน มักถูกนำมาพูดกันเสมอว่าเป็นผลของการปะทะสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมและสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการพูดอย่างกว้าง ๆ โดยทั่วไป ไม่มีการจำแนกปัจจัยให้แน่นอนลงไปในสมัยก่อนความเชื่อในเรื่องสาเหตุนั้น มักเน้นหนักในทางด้านพันธุกรรม แต่ในปัจจุบันได้มีผู้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมากขึ้น จึงทำให้วิชาด้านพฤติกรรมมนุษย์ก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งมีนักจิตวิทยา นักการศึกษา ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน และได้รวบรวมสรุปปัจจัยที่ส่งผลแต่ละ

ประเภทเพื่อเป็นแนวทางของการควบคุม และการทำนายพฤติกรรมเบี่ยงเบน ตลอดจนหาวิธีแก้ไขให้ได้
อย่างถูกต้อง ในปัจจุบันพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น พฤติกรรมนั้น
เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กปรับตัวต่อชีวิตภายนอกได้ยาก และการมีพฤติกรรมเช่นนั้น ทำให้เด็กขาดความสุข
ในขณะนั้นหรือในเวลาต่อมา และพฤติกรรมนั้นเป็นที่หนักใจหรือขัดต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมหรือ
สังคม ซึ่งมีผู้กล่าวถึงปัจจัยเกี่ยวกับตัวเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้

บุษกร ชีวะธรรมานนท์ (2552 : 21) กล่าวว่า ปัจจัยเกี่ยวกับตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรม
ที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน มีดังนี้

1. พันธุกรรมหรือสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ทำให้เด็กที่เกิดมาเป็นโรคปัญญาอ่อน
จิตใจบกพร่อง ซึ่งเป็นผลร้ายต่อเด็ก เพราะจะทำให้เด็กไม่สามารถใช้สติปัญญาไตร่ตรองยับยั้งหรือ
หักห้ามใจต่อต้านกับสิ่งยั่วยุต่างๆ ได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บของบิดา
มารดาที่ต่อเนื่องมาถึงบุตร เช่น โรคบุรุษ วัณโรค เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้มีจิตใจวิตกกังวลไปได้
เช่นกัน

2. ความพิการหรือโรคภัยไข้เจ็บ เด็กที่มีร่างกายพิการหรือไม่สมประกอบซึ่งอาจเป็นมา
แต่กำเนิดหรือประสบเคราะห์กรรมขึ้นในภายหลังหรือโรคภัยเบียดเบียน เช่น เกิดป่วยเป็นโรคเรื้อรัง
ซึ่งไม่อาจรักษาให้หายขาดได้ เช่น โรคระบบประสาทพิการ ไช้มาเลเรียขึ้นสมอง หรือเป็นไข้ไทฟอยด์
 เป็นต้น อาการของโรคเหล่านี้ย่อมทำลายสุขภาพ และจิตใจของเด็กได้บางรายทำให้เกิดโรคประสาท
และเกิดปมด้อยขึ้น ในทางจิตวิทยาเด็กกลุ่มนี้จะเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ มักมองโลกในแง่ร้าย
เห็นผู้อื่นเป็นศัตรู หรือเข้าใจผิดคิดว่าถูกดูหมิ่นเหยียดหยามทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง โดยเกิด
ความรู้สึกอยากแสดงฤทธิ์เดชในทางที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อมีการถูกล้อเลียน

3. ภาวะแห่งจิตใจ เด็กก็เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่อาจมีอารมณ์และจิตใจแตกต่างกัน โดยเฉพาะ
เด็กวัยรุ่นที่อยู่ในสภาพเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือที่เรียกว่าวัยรุ่นนั้นมักมีอารมณ์
รุนแรง ฉุนเฉียว โกรธง่าย บางคนก็เป็นคนเจ้าทุกข์ มักมีอารมณ์ขุ่นมัว เอาใจยาก หงุดหงิด ทำเรื่องเล็ก
เป็นเรื่องใหญ่ และชอบแสดงออกซึ่งพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่นได้ในบางโอกาส
แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ ของร่างกายและจิตใจ โรคภัยไข้เจ็บตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางบ้าน
ทางโรงเรียน ที่จะมาเสริมสร้างบุคลิกภาพของแต่ละคน

4. สติปัญญาและการศึกษา โดยที่มนุษย์เราเกิดมามีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด
ไม่เท่าเทียมกัน บางคนมีสติปัญญาสูงหรือระดับธรรมดา บางคนก็มีสติปัญญาธรรมดาหรือที่เรียกว่า
ปานกลาง บางคน ความจำไม่ดี เรียนไม่ทันเพื่อน เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ผลสุดท้ายก็เลยคิดหนี

โรงเรียน ไปเที่ยวล่าสัตว์ และกลายเป็นเหยื่อแห่งความชั่วร้าย โดยอาจถูกชักจูงให้ เห็นผิดเป็นชอบ และกลายเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายไปในที่สุด

5. สัญชาตญาณความอยากรู้อยากเห็น ความอยากเผชิญภัย หรือสัญชาตญาณทางกามารมณ์ เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กกระทำผิดได้อย่างหนึ่ง ตัวอย่างโดยเฉพาะเท่าที่ปรากฏก็คือ เด็กบางคนอาจมีสัญชาตญาณทางกามารมณ์แก่กล้า กล่าวคือ มีความปรารถนาทางเพศรุนแรงกว่าบุคคลธรรมดาอื่นๆ และต้องการทางออกเพื่อปลดปล่อยความใคร่หรือความพอใจของตนด้วยการข่มขืนเด็กอื่นหรือบางทีก็เป็น โรคกามวิปริต สามารถทำให้กลับกลายเป็นผู้ร้ายทางกามไปด้วยก็มีบางคนก็มีสัญชาตญาณในทางก้าวร้าวชอบรุกรานผู้อื่นเข้าที่ไหนเป็นต้องทะเลาะวิวาทข่มขู่ทำร้ายผู้อื่นอยู่เสมอ

ปรีชา คัมภีร์บรรณ และคณะ (2556 : 21-27) กล่าวถึง ปัจจัยทางพันธุกรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น มีดังนี้

1. การถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมพันธุ์กับพฤติกรรมแสดงออกการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์

หมายถึง การถ่ายทอดลักษณะต่างๆ จากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลานได้แก่

2.1 การสืบเนื่องลักษณะต่างๆ ที่เป็นลักษณะเด่นประจำตัว ซึ่งการถ่ายทอดทางนี้เอง ทำให้มนุษย์มีลักษณะทางร่างกายแตกต่างกันออกไป ได้แก่ สีของผผ สีผิวหนัง ลักษณะใบหน้า รูปร่าง กลุ่มเลือด และที่สำคัญคือ โรคบางชนิดที่สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมลักษณะการถ่ายทอดทางพันธุกรรมลักษณะถ่ายทอดทางพันธุกรรม

2.2 ทางร่างกาย คือ สัดส่วนของร่างกาย เช่น ความสูง เตี้ย ปัจจุบันพบว่า ความสามารถเสริมได้ด้วยโภชนาการ 2) รูปลักษณะทางกาย เช่น ผผ สีผผ ตา สีของตา โหนกแก้ม และสีผิว 3) ชนิดกลุ่มเลือด ลูกที่เกิดจากพ่อแม่คู่ใดย่อมได้รับชนิดกลุ่มเลือดจากพ่อ-แม่คู่นั้น 4) เพศ ทารกที่เกิดมาเป็นหญิงหรือชายขึ้นอยู่กับโครโมโซม (Chromosome) โดย 22 คู่แรก จะเป็นตัวกำหนดหรือถ่ายทอดลักษณะต่างๆ และ 5) ความผิดปกติและโรค จะติดมากับโครโมโซม (Chromosome) ของร่างกาย ในจำนวน 22 คู่ บางครั้งติดมากับโครโมโซมเพศ คู่ที่ 23 ก็ได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550 : 9) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน ปัจจัยที่เกี่ยวกับตนเองมีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรมที่ว่าพันธุกรรมมีผลต่อลักษณะต่างๆ ของบุคคลนั้นมีไข้แก่รูปร่างหน้าตาหรือลักษณะทางกาย หรือโรคบางชนิดเท่านั้น หากแต่รวมไปถึงนิสัยใจคอบางอย่าง ในวงการเกษตรกรรมจะตื่นตัวกันมากในเรื่องนี้ เช่น การทดลองผสมพันธุ์ปลากัด เพื่อให้ได้ลูกปลาที่มีนิสัยดุร้ายทรหดอดทน แสดงให้เห็นว่าความอดทน ความดุร้าย ความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวสามารถถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม ตัวอย่างในมนุษย์ที่เห็นได้ก็มี เช่น บุตรย่อมมีลักษณะนิสัยคล้ายพ่อแม่หรือบุคคลในสายเลือดเดียวกันมากกว่าบุคคลนอกสายเลือด

หรือมีลักษณะทางพันธุกรรมทางสรีระ เช่น ผู้ที่มีประสาทไวต่อการรับรู้ความเจ็บปวดทางกาย พบว่าพวกนี้มักทนต่อความทุกข์ทรมานทางใจได้น้อยคือ จิตใจอ่อนแอ ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกที่ประสาทความรู้สึกช้าต่อความเจ็บปวดทางกาย ผลการศึกษาพบว่า คนพวกนี้ส่วนใหญ่มักมีจิตใจเข้มแข็งกว่าบุคคลพวกแรกและอดทนต่อชีวิต ต่อความทุกข์ทางใจได้มากกว่าด้วย

สรุปจากการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับตัวเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สรุปได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง หมายถึง สภาพภายในตัวผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับกรรมพันธุ์ ความพิการภาวะแห่งจิตใจ สติปัญญา สัญชาตญาณ โรคร้ายไข้เจ็บ ผู้เรียนรู้สึกกังวลในเรื่องบุคลิกลักษณะของตัวเอง เช่น รูปร่าง หน้าตา อ้วน ผอม การเดิน ผู้เรียนรู้สึกเป็นปมด้อยด้านสติปัญญา วุฒิภาวะและการปรับตัว ผู้เรียนมีสุขภาพไม่แข็งแรง (โรคประจำตัว พิกัด หรือบกพร่องทางบุคลิกภาพ) ผู้เรียนรู้สึกกดดันและผิดปกติทางอารมณ์เพศและผู้เรียนมีปัญหาส่วนตัวและมีภาวะความเครียดทางประสาท

ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว

ปรีชา คัมภีรบรรณ และคณะ (2556 : 21-27) กล่าวถึง ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น เป็นปัจจัยทางสังคมปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้เรียนสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนวัยรุ่นที่มีผลต่อพฤติกรรม มีดังนี้

1. ครอบครัวและพฤติกรรมวัยรุ่น ครอบครัวเป็นสังคมหน่วยย่อยของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย พ่อแม่ ลูก พี่น้อง และญาติ ลักษณะครอบครัวที่ดี อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมวัยรุ่น ได้แก่ บรรยากาศในครอบครัว พ่อแม่เป็นประชาธิปไตยทำให้ลูกมีความอบอุ่นกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น ลูกมีความสุข รักครอบครัว มีพฤติกรรมไปในทางที่ดี ถ้าตรงกันข้ามคือเข้มงวด เต็มไปด้วยกฎระเบียบ ลูกก็มีพฤติกรรมเก็บกด ไม่แสดงความคิดเห็น หลบหนี เบื่อครอบครัว อาจคบเพื่อนเกรง เสพยาเสพติดก็เป็นได้

2. การอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่ที่คอยให้กำลังใจเอาใจใส่ ลูกก็จะแสดงพฤติกรรมดี หากบ้านขาดความอบอุ่นวัยรุ่นก็จะพยายามหาเพื่อนนอกบ้าน หากเพื่อนไม่ดีอาจเป็นคนมีปัญหาได้

3. ต้นแบบ พ่อ-แม่ พ่อ แม่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีของลูก อยู่ใกล้ชิดลูกวัยรุ่นเขาก็จะเป็นคนรักบ้าน และมีโอกาสที่จะรับเอาพฤติกรรมที่ดึ้นได้

บุญกร ชีวะธรรมานนท์ (2552 : 22) กล่าวว่า ปัจจัยจากครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมวัยรุ่น มีดังนี้

1. ภาวะของครอบครัว ครอบครัวไม่สมบูรณ์ พ่อแม่หย่าร้าง การเสียชีวิตของบุคคลในครอบครัว เด็กอาศัยอยู่กับคนอื่น เช่น พ่อเลี้ยง ญาติพี่น้อง รูปแบบของครอบครัวที่พ่อหรือแม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม หรือบรรยากาศของครอบครัวไม่มีความสุข

2. ฐานะทางครอบครัว เด็กที่เกิดในครอบครัวยากจนอาจได้รับความขัดแย้งทางใจ ในลักษณะของการขาดสิ่งสนับสนุน สิ่งช่วยทางสังคม เช่น ของเล่น เสื้อผ้าราคาแพง การถูกดูหมิ่นจาก สังคม การขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มั่งคั่งได้รับการตามใจมากเกินไป ก็อาจกลายเป็นปัญหาทางสุขภาพจิต รวมทั้งเด็กผู้เรียนที่มีฐานะทางครอบครัวเปลี่ยนแปลง อย่างกะทันหัน เช่น การล้มละลายเพราะเศรษฐกิจพ่อ/แม่ตกงาน

3. การเลี้ยงดู อิทธิพลการเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กเกิดปัญหาการปกป้องเด็กมากเกินไป การเลี้ยงดูที่ปฏิเสธไม่รับเด็กเป็นลูก การเลี้ยงดูอย่างปล่อยปละละเลย การตั้งความคาดหวังกับเด็ก มากเกินไป พ่อแม่เป็นประสาทหรือเป็นโรคจิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี หรือการสื่อสาร ไม่เหมาะสม

4. สิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น ภาวะกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชุมชนที่เด็กอยู่อาศัย เช่น ชุมชนแออัด แหล่งที่มีอบายมุข และผลกระทบจากสื่อต่างๆ

ซาเฟอร์และคูนดอน (Schafer and Kundton, 1970 : 28-31 อ้างถึงใน จิราพร เพชรคำ, ไพบุลย์ แยมกสิกร และคณะ, 2554 : 40-43) กล่าวว่า ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เป็นปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับเด็กมีดังนี้ปัจจัยทางบ้าน ในลักษณะ ของสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และบรรยากาศในครอบครัว ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ จำนวนสมาชิกขนาดบ้าน สภาพแวดล้อมและอื่นๆ เช่น เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องบันเทิง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในฐานะปัจจัยแวดล้อมแออัด ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ก้าวร้าว ตีดยาเสพติด หรือมีความผิดปกติทางเพศ

จากการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สรุปได้ว่า ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก พี่น้อง และ ญาติ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การเป็นต้นแบบของพ่อแม่และญาติ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวผู้เรียนมีพฤติกรรม เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา ทะเลาะวิวาทๆ ผู้ปกครองผู้เรียนเลี้ยง ดูแบบใช้อำนาจ เช่นควบคุม หรือ กระทบรุนแรงทางร่างกาย ผู้เรียนถูกคาดหวังในเรื่องอนาคต จากผู้ปกครอง เช่น การเลือกเรียนสาขาวิชา หรืออาชีพ หมอ ตำรวจ ฯลฯ ครอบครัวผู้เรียน ไม่มีเวลา พบหน้ากันอย่างปกติสุข เช่น ทำกิจกรรมร่วมกัน รับประทานอาหารด้วยกัน เป็นต้นผู้เรียนรู้สึกว่าผู้ปกครอง ไม่สามารถเป็นที่พึ่งพิงได้เมื่อเกิดปัญหากับผู้เรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

บุษกร ชีวะธรรมานนท์ (2552 : 22) กล่าวว่า ปัจจัยทางโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ของผู้เรียนวัยรุ่น ได้แก่ ประเภทของโรงเรียน ขนาดโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน และสภาพแวดล้อม จากประเภทดังกล่าวมีผลทั้งในด้านการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี และช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ เช่น

โรงเรียนที่แวดล้อมไปด้วยโรงแรม แหล่งอบายมุขเป็นส่วนช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนผู้เรียน ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมักแสดงตัว และมีพฤติกรรมไปในทางตรงกันข้าม

ศุจิตรา วสุวนิช (2550 : 16-20) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม ทำหน้าที่ ให้การศึกษาอบรมเด็กอย่างเป็นระบบเป็นองค์กรที่ได้จัดระเบียบงานไว้เป็นอย่างดี และตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของหลายคน ซึ่งมีความตั้งใจจริงและรับผิดชอบสูงเพื่อเตรียมให้เยาวชนเป็นคนดีของชาติ คือ มีความรู้ มีคุณธรรม มีความสามารถในการประกอบอาชีพและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรประกอบที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมเด็ก จัดประเภทได้ ดังนี้

1. ผู้บริหาร ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้บริหาร
2. ผู้สอน ได้แก่ ครูอาจารย์ นับรวมถึงหัวหน้าหมวดวิชา ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา บรรณารักษ์ พยาบาล และตำแหน่งอื่นๆ ที่มีหน้าที่สอน
3. ผู้ให้บริการ ได้แก่ คนงาน นักการภารโรง คนขับรถ คนสวน ยาม และบรรดาเจ้าหน้าที่อื่นๆ

องค์กรประกอบทั้งหมดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็ก โดยเริ่มจากผู้บริหารที่ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ มีความอดทน กระตือรือร้น มีความสามารถในการตัดสินใจ ยอมรับความคิดเห็นและสามารถจูงใจคนได้ ฉลาดไหวพริบดี รู้ทันโลก ก็จะส่งผลดีต่อพฤติกรรมเด็ก ซึ่งครูกับปัญหาของเด็ก มีดังนี้

1. แม้ว่าครูจะมีอิทธิพลกับเด็กและมีความหวังดีแก่เด็กเพียงใดก็ตาม เนื่องจากความไม่เข้าใจของครูบางคน จึงได้ปฏิบัติต่อเด็กไม่ถูกต้องและเป็นสาเหตุของการเกิดปัญหาแก่เด็กขึ้น เช่น ครูไม่เข้าใจเด็กและไม่ได้คำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ไม่ได้ยอมรับว่าเด็กทุกคนมีความแตกต่างกัน มาจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ที่ไม่เหมือนกัน เป็นต้น ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างครูกับผู้เรียน และทำให้เด็กมีปัญหาไม่ยอมเรียน เบื่อโรงเรียนและอาจขาดเรียน หรือหนีเรียนก็ว่าได้ ดังนั้นครูจึงต้องทำตัวให้เป็นทั้งผู้สอนและเป็นพี่ที่ปรึกษาเป็นที่พึ่งแก่เด็กและให้ความรัก ความอบอุ่น และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น เพราะถ้าครูไม่เข้าใจเด็ก เด็กไม่เข้าใจครู เด็กก็จะห่างเหินจากครูและจะเป็นสาเหตุทำให้เด็กหลบหน้าและขาดโรงเรียนได้ และอาจชักชวนกันไปก่อเรื่องที่ทำให้เกิดความเสียหายได้

2. การเตรียมการสอน ครูบางคนไม่ได้เตรียมการสอนให้พร้อม ทั้งเนื้อหาวิชา วิธีการ ตลอดจนอุปกรณ์การสอน ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจที่จะมาเรียนหรือเรียนด้วยความไม่เข้าใจในบทเรียนอย่างพอเพียง ผลการเรียนก็ไม่ได้ เด็กก็ไม่มีความรู้ หรือทำให้เกิดปัญหาทางการเรียนได้

3. ครูให้งานมากเกินไปและไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็ความสนใจหรือความถนัดของเด็กก็ตาม หรือให้งานเด็กทำมากเกินไปจนทำให้เด็กทำไม่ทันและเกิดความกังวลใจบ่อยครั้งที่เด็กต้องขาดเรียนหรือหนีเรียน เพราะกลัวการถูกลงโทษ ถ้าลักษณะนี้เกิดบ่อย จะทำให้เด็กเสีสุขภาพจิต

4. ครูขาดการสนใจและติดตามเด็ก ครูบางคนอาจปล่อยปละละเลย ไม่เคยสนใจว่าใครจะมาเรียนหรือไม่มาก็ได้ และไม่เอาใจใส่ว่าเด็กมีจำนวนเท่าใด จะมาครบหรือไม่ก็ไม่ตักเตือนแนะนำเด็กจึงพากันขาดโรงเรียน ผลเสียที่เกิดขึ้น คือ เด็กก็ไม่ได้เรียนบทเรียนและขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

5. ครูที่เคร่งครัดระเบียบวินัยจนเกินไป วิธีการแก้ปัญหของครูก็คือ คุและลงโทษ เช่น เด็กตอบคำถามผิดก็ลงโทษ เด็กไม่ทำการบ้านก็ลงโทษจนเกินเหตุ โดยไม่ยอมรับฟังเหตุผล ขาดความเข้าใจและเอาแต่ใจตน คอยจุกจิกจู้จี้จนเกินไปทำให้เด็กรำคาญ กลัว และหวาดระแวง และมาเรียนด้วยความกระวนกระวายใจ ขาดความอบอุ่นและปลอดภัย ทำให้เด็กขาดการพัฒนาความคิดและสร้างสรรค์ และถ้าเด็กกลัวครูมาก นอกจากสติปัญญาไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่แล้ว เด็กก็อาจจะหยุดเรียนอันเป็นปัญหาพฤติกรรมของเด็กต่อไป

ประภัสสร เสวิกุล (2550 : 11-12) ได้กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความขาดแคลนของโรงเรียน ในเรื่องของอุปกรณ์การเรียนการสอน ความไม่เอาใจใส่ของครู ทำให้เด็กไม่ได้รับความสะดวกสบาย การดูแลอย่างไม่เพียงพอทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และอาจจะเลิกเรียนกลางคันได้ เมื่อไม่ได้เรียนหนังสือก็จะหันไปเที่ยวเตร่คบเพื่อนและอาจชักชวนกันกระทำผิดได้

สุวิทย์ นิ่มน้อย (2551 : 24) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางด้านการศึกษากับการกระทำผิดของเด็กไว้ว่า โรงเรียนถือว่าเป็นสนามของสังคมแห่งหนึ่งของเด็กที่จะทดสอบถึงความสามารถในการปรับตัวของเด็กให้เข้ากับสถานการณ์และบุคคลในสังคม นอกจากโรงเรียนจะมีหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กให้มีความรู้ในด้านวิชาการแล้ว โรงเรียนยังมีหน้าที่ในการปลูกฝังนิสัยและจิตใจอันดีงามให้แก่เด็กเพื่อจะได้เป็นคนดีมีศีลธรรม รู้จักเสียสละ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเข้าใจถึงค่านิยมของความประพฤติที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม หากครูได้ละเลยหน้าที่ไม่เข้าใจเด็กไม่มีเหตุผล ก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

อาภัสรา ศรีธวัช (2551 : 15-19) อิทธิพลของโรงเรียนที่จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและเป็นเหตุให้หนีโรงเรียนได้ก็คือ การขาดความรัก ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจจากครูผู้สอน ทำให้ขาดความสนใจในการเล่าเรียน ขาดความจดจำ รวมถึงการขาดการตัดสินใจที่ดีอีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ การลงโทษอย่างรุนแรง หรือการปล่อยปละละเลยเมื่อมีการฝ่าฝืนยอมไม่ถูกต้องทั้งสองอย่าง นอกจากนี้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กจากหลายๆ ครอบครัวมารวมกัน บางครอบครัวก็มีระเบียบดี

บางครอบครัวก็อาจมีปัญหาเพราะความยากจน หรือความแตกแยกกันภายในครอบครัว บางครอบครัวก็ประกอบอาชีพในทางผิดศีลธรรม เด็กย่อมได้รับอิทธิพลทางด้านความประพฤติมาจากครอบครัวของตนเมื่อเด็กจากครอบครัวต่างๆ มาอยู่รวมกันในห้องเรียนเด็กก็จะได้รับอิทธิพลของความชั่วร้ายจากเพื่อนๆ อาจชวนกันหนีโรงเรียน ลักขโมยของ เป็นต้น

สุชา จันทน์เอม (2550 : 25-26) โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่สำคัญที่มีส่วนรับผิดชอบในการปั้นชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็ก และเยาวชนของชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านศีลธรรม จรรยา หรือความประพฤติ ตลอดจนอาชีพที่เด็กและเยาวชนจะยึดเป็นหลักในการดำรงชีวิต ครูต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องกวาดล้างความประพฤติให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย ต้องมีความสัมพันธ์อันดีและมีการร่วมมือประสานงานกับบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนอย่างดี อย่าให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสีย เนื้อหาที่ทอดทิ้ง จนทำให้หนีโรงเรียนไปมั่วสุมกระทำผิดกฎหมาย อีกปัญหาหนึ่งคือ ครูขาดแคลน ทำให้เด็กไม่มีที่เรียน กลายเป็นเด็กเร่ร่อน ลักเล็กขโมยน้อย เบื่อเรียนจนต้องกลายเป็นคนว่างงาน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนเป็นปรปักษ์ต่อสังคมและสร้างความผิดทางอาญาได้

เพชร เหมือนพันธุ์ (2551 : 22-24) ได้กล่าวถึงเทคนิคการปกครองผู้เรียนเทคนิคหนึ่งที่มีผลทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนได้คือ เทคนิคการสืบสวนสอบสวน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของงานปกครองอย่างยิ่ง เพราะหากกระบวนการสืบสวนไม่เป็นธรรม ไม่รู้สาเหตุ ผู้เรียนที่ไม่มีความผิดกลับได้รับโทษ ซึ่งอาจก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

ประเทือง ภูมิภัทราคม (2550 : 20-23) ได้กล่าวถึงโรงเรียนว่า โรงเรียนนับเป็นสถาบันที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็ก โรงเรียนมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ และปลูกฝังของครูที่โรงเรียน และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลายอย่างเช่นกันก็อาจเกิดขึ้นเนื่องจากครูในโรงเรียนเป็นต้นเหตุ โดยเฉพาะการปฏิบัติของครูที่ไม่เหมาะสมต่อเด็ก ย่อมมีผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ เช่น ครูใช้วิธีการลงโทษเมื่อเด็กไม่ทำตามที่ครูสั่ง การดู การพูดจาเยาะเย้ย การประจานต่อหน้าเพื่อนในชั้นเรียน หรือต่อหน้าเพื่อนในที่ประชุม เป็นต้น การปฏิบัติของครูต่อเด็กดังกล่าวนี้เป็นการให้ผลกรรมทางลบแก่เด็ก ซึ่งย่อมมีผลข้างเคียงตามมาเป็นต้นว่า ความเครียด ปัญหาทางอารมณ์ ก้าวร้าว อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กได้ หากการปฏิบัติของครูต่อเด็กเป็นไปด้วยความไม่ถูกต้องเหมาะสม

จากการศึกษาปัจจัยทางโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนสรุปได้ว่าคุณลักษณะของผู้เรียนตามหลักสูตรคือ คนที่มีคุณภาพในทุกด้านโรงเรียนมีหน้าที่จัดประสบการณ์ต่างๆ ตามหลักสูตรเพื่อให้เกิดผลตามจุดหมาย หากองค์ประกอบด้านบุคลากรไม่เข้าใจสภาพของเด็ก เช่น ลงโทษเกินกว่าเหตุ การดูค่า เยาะเย้ย ประจานเด็กต่อหน้าเพื่อน เด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว เครียด หนีเรียน ก่อเหตุ อีกสาเหตุหนึ่งคือ การสอบสวนไม่ยุติธรรม ครูขาดแคลน ละเลยหน้าที่

ไม่เข้าสอน ไม่เตรียมการสอน ทำให้เด็กขาดระเบียบวินัย ผลการเรียนต่ำ อยาเพื่อน หนีเรียนและเกรง
 ปังจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน
 หมายถึง โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ชุมชน ใกล้แหล่งบริการ เช่น ร้านเกม/อินเทอร์เน็ต คาราโอเกะ ร้านเช่าหนัง
 ซีดี โต๊ะสนุก ฯลฯ ผู้เรียนพบเห็นการพกพาสารเสพติด อาวุธ ในโรงเรียน ผู้เรียนรู้สึกที่โรงเรียน
 มีกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไปจนผู้เรียนรับไม่ได้ ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียนเมื่อไม่เข้าใจ
 ในเนื้อหาวิชาที่เรียน ผู้เรียนรู้สึกว่าตัวเองไม่ปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน

ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ปรีชา คัมภีรบรรณ และคณะ (2556 : 21-27) กล่าวว่า สังคมของมนุษย์ก็คือ ครอบครัว
 ถัดจากครอบครัวคือชุมชน ซึ่งประกอบด้วยหลายๆครอบครัว และชุมชนเองก็แบ่งได้หลายรูปแบบ เช่น
 ชุมชนชนบท ชุมชนเมือง ชุมชนแออัด ชนกลุ่มน้อยนอกจากนี้ยังมีระเบียบข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม
 ประเพณี และอื่นๆ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน

1. ชุมชนเป็นต้นแบบพฤติกรรม เพราะเวลาส่วนใหญ่ของเด็กอยู่ในชุมชน หากตัวแบบ
 ไม่ได้พฤติกรรมผู้เรียนจะเบี่ยงเบนไปจากปกติ
2. ชุมชนเป็นแหล่งสนับสนุนพฤติกรรม เช่น การแบ่งปัน การชิงความได้เปรียบ
 เพื่อความอยู่รอดขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมจะเป็นบรรทัดฐานสนับสนุน
3. ชุมชนเป็นแหล่งขัดขวางพฤติกรรมบางอย่าง เช่น ชุมชนแออัด แม้จะพยายามสร้าง
 เอกลักษณ์แสวงหาความเป็นอิสระ แต่สภาพไม่เอื้ออำนวย จึงเป็นแหล่งขัดขวางพฤติกรรม
4. ปลุกฝังค่านิยม ความคิดชุมชน การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม จะปลุกฝังค่านิยมให้มีผล
 ต่อพฤติกรรม

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2550 : 15-19) ศาสนา คือ เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
 ของชุมชนปัจจัยหนึ่งของชุมชนที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ

1. เด็กและเยาวชนหันหลังและห่างเหินต่อศาสนา โดยที่มนุษย์เรากเกิดมาจะต้องมีสิ่งหนึ่ง
 สิ่งใดยึดไว้เป็นหลักในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ และศาสนาเท่านั้นที่จะเป็นแนวทางให้มนุษย์
 ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข เพราะทุกศาสนาต่างมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติละจากกรรมชั่ว
 ประกอบแต่ความดีด้วยกันทั้งนั้น สถาบันทางศาสนาได้มีบทบาทสำคัญในการช่วยอบรมจิตใจ
 ของผู้ใหญ่และเด็กให้เป็นคนดีอยู่ในศีลธรรม เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนหรือ
 ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา และการสังคมสงเคราะห์
 ด้วย ปัจจุบันคนสมัยใหม่ที่หลงผิดเพี้ยนอยู่กับความนิยมทางวัตถุ มักจะหลงทิ้งคำสอนของศาสนา
 ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งงมงายและล้าสมัยจึงทำให้ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางใจที่จะให้ความมั่นคงเพื่อฝ่าอุปสรรค
 และมรสุมทั้งหลายของชีวิต และทำให้ความเชื่อศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระศาสนาได้ลดน้อยลง

และยังมีความเข้าใจในแก่นแท้ของหลักธรรมผิดไป ทำให้เด็กและเยาวชนพลอยเลื่อมศรัทธาต่อศาสนาไปด้วย และขาดที่ยึดเหนี่ยวทางใจทำให้บางคนมีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด อันเป็นเหตุให้ง่ายต่อการกระทำผิดยิ่งขึ้น

2. สภาพถิ่นที่อยู่ ปัญหาเกี่ยวกับความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับคนกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะก็ว่าได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดที่ทำกินหรือทำกินไม่ได้ผลและโอกาสในการหางานทำในกรุงมีมากกว่า จึงทำให้คนชนบทอพยพเข้ามาทำกินในกรุงเทพฯ และตามเมืองใหญ่ ซึ่งมีทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ทำให้เกิดการแออัดในเรื่องที่อยู่อาศัย และปัญหาอย่างอื่นก็ตามมา เช่น การจราจรติดขัด มีคนว่างงาน ฯลฯ ที่อยู่อาศัยไม่ถูกสุขลักษณะ มีผู้อยู่อาศัยแออัดยัดเยียดก่อให้เกิดความสกปรก จนกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้อาศัยปราศจากระเบียบก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากทางสังคม โดยเฉพาะในด้านที่เป็นย่านของประชาชนผู้มีรายได้น้อย ทำให้ต้องอยู่กันอย่างแออัด ขาดสถานที่ที่เด็กจะอาศัยเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ เช่น เล่นกีฬาหรือหาความสำราญอย่างอื่นฯ เยาวชนวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงมีเวลาว่างมากเมื่อขาดการชักจูงช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ที่จะใช้เวลาว่างเหล่านั้น เด็กก็เลยใช้ไปในทางที่ไม่เป็นสาระ หรือไม่ก็หันไปหาการพนัน หรืออบายมุขต่างๆ และอาจกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาด้านความประพฤติ

สรุปปัจจัยด้านชุมชนต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน แบ่งได้หลายปัจจัย เช่น ชุมชนเป็นต้นแบบพฤติกรรม ชุมชนเป็นแหล่งสนับสนุนพฤติกรรม ชุมชนเป็นแหล่งขัดขวางพฤติกรรม และชุมชนเป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยม หากชุมชนเป็นแหล่งต้นแบบการสนับสนุนในทางไม่ดี หรือขัดขวางความดี และมีค่านิยมที่ไม่ดีก็จะทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนไปตามอิทธิพล ส่วนอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมคือการห่างเหินศาสนา การย้ายที่อยู่เข้าชุมชนใหม่ การรวมกลุ่มจะเกิดความสับสน วัยรุ่นปรับตัวลำบาก หากแหล่งชุมชนไม่ดี และชุมชนมีอิทธิพลก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติที่สังคมต้องการ

ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน

เพื่อนมีความหมายมากสำหรับวัยรุ่น และมักจะเห็นว่าเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นจะขาดเสียมิได้ในการทำอะไรทุกอย่างมักอาศัยเพื่อน ถ้าประสบการณ์ให้เพื่อนฟัง ขอความเห็น ปรับทุกข์ และเที่ยวด้วยกันเพราะสนุกสนานกว่าเที่ยวกับพ่อแม่ เพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างมาก

สุชา จันทน์เอม (2550 : 21-22) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากเพื่อน ปัญหาการคบเพื่อนไม่ดีปัญหาการห้ามคบเพื่อนของพ่อแม่ ปัญหาการไม่มีเพื่อนคบ เข้ากับเพื่อนไม่ได้ เพราะเด็กอาจจะซึบซับไม่กล้าแสดงออกกับเพื่อน การคบเพื่อนไม่ดีจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมหนีเรียน เที่ยวเตร่เสเพลในสถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุข เที่ยวโสเภณี เล่นการพนัน เสพยาเสพติด ดื่มสุรา

จนกระทั่งคิดเป็นนิสัย เมื่อไม่มีเงินเที่ยวเตร่เพื่อนอายุให้เกิดพฤติกรรมลักขโมย ดิฉิ่งวิ่งราว การคบเพื่อนชั่ว จึงทำให้เด็กศึกษา ประพฤติผิดกฎหมายบ้านเมือง

สมร ทองดี (2551 : 19) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนความต้องการที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัยรุ่น คือการได้รับการยอมรับจากเพื่อนเพศเดียวกันและเพศตรงข้ามหากเขารู้สึกว่าไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนได้ ก็จะเกิดความรู้สึกล้มเหลวท้อแท้ และสูญเสียความเชื่อมั่นตนเองไป

โสภา ชูพิกุลชัย (2550 : 13) กล่าวว่า ปัจจัยจากกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงระยะวัยรุ่น ถ้าเด็กตกอยู่ในกลุ่มเพื่อนไม่ดี จะทำให้มีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย

สุจิตรา วสุวนิช (2550 : 26) ได้กล่าวถึงเพื่อนกับการพัฒนาพฤติกรรมไว้ว่าความต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันของเด็กเป็นสิ่งสำคัญมากเด็กต้องการการยอมรับจากสังคมเพื่อนอย่างจริงจัง เพราะฉะนั้นการที่เด็กอยู่รวมกันในกลุ่ม เด็กจึงต้องการการยอมรับจากสังคมเพื่อนอย่างจริงจัง เพราะฉะนั้นการที่เด็กอยู่รวมกันในกลุ่ม เด็กจึงต้องการให้กลุ่มเพื่อนยอมรับเห็นความสำคัญให้การยกย่อง มองเห็นคุณค่าของตน และเด็กต้องการฐานะตำแหน่งที่พึงมีในสังคม เด็กทุกคนถือว่าการได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ได้รับการยกย่องเป็นรางวัลที่มีค่า และสำคัญที่สุดสำหรับเด็กจึงให้ความสำคัญต่อกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันมาก ด้วยการเอาใจเพื่อน และประพฤติตามอย่างเพื่อนรวมทั้งรับเอาแนวคิด ทักษะคติตลอดจนแบบแผนของกลุ่มมาปฏิบัติเพียงเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ดังนั้นจากการคบค้าสมาคม การเล่น การทำงาน และอยู่ร่วมกันกับกลุ่มเพื่อน ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ความต้องการใหม่ และที่สำคัญที่สุดคือ เด็กได้เรียนรู้ความต้องการเป็นที่รักใคร่ ยอมรับจากเพื่อนฝูง และการปฏิบัติตนให้เข้ากับเพื่อนฝูงได้ความต้องการเป็นอิสระ ก็เป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กต้องการความสำเร็จในการรวมกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่วัยเด็กตอนต้น และเจริญเติบโตมาจนถึงวัยรุ่น เด็กพยายามค้นหาความต้องการเป็นอิสระจากพ่อแม่ เด็กจะไม่ชอบการบังคับ แต่ชอบให้แนะนำและเด็กชอบจะแสดงความคิดเห็นมากกว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติตามทุกอย่าง ดังนั้นจึงชอบที่จะเข้ากลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ เพราะเด็กต้องการเป็นอิสระโดยตัวเองในระดับพอดี มิใช่ผู้ที่เป็อิสระจนกลายเป็นก้าวร้าว หรือติดแน่นกับการปกป้องของพ่อแม่จนไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ ความต้องการเป็นอิสระจึงนับเป็นแรงผลักดันให้เด็กรวมกลุ่มกันและเอาอย่างกัน กลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันจะช่วยเสริมสร้างลักษณะประจำตัวเด็ก ดังตัวอย่างเด็กในชั้นประถม จะมีลักษณะประจำตัวที่คล้ายคลึงกัน เช่น เด็กจะพอใจที่แต่งกาย มีเครื่องใช้และมีความต้องการที่จะทำตามอย่างเพื่อน หรือเด็กวัยรุ่นก็เช่นกัน ชอบทำตามเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ท่าทาง การแสดงความคิดเห็น และอื่นๆ เด็กจะรับเอามาจากกลุ่มเพื่อน เพื่อเสริมสร้างลักษณะประจำตนขึ้นมา บางครั้งการเอาอย่างเพื่อน ไม่ว่าผู้ใหญ่จะไม่เห็นด้วย แต่เด็กจะยืนยันเพื่อที่จะทำ เพียงเพื่อเหตุผลเดียวคือ

เด็กในกลุ่มทำเช่นนั้นการเอาอย่างเพื่อนของเด็ก จะมีทั้งคุณและโทษ กล่าวคือ กลุ่มเพื่อนของเด็กมีทั้งดีและไม่ดี เช่นชั้นเรียนเหมือนกลุ่ม ให้ความร่วมมือ ช่วยกันรักษาระเบียบวินัยของห้องเรียน เป็นต้น แต่ตรงข้าม ถ้าเด็กเอาอย่างเพื่อนที่มีนิสัยความประพฤติไม่ดี ก็อาจให้เด็กเกิดปัญหาขึ้นได้ การประพฤติผิดก็จะทำให้เด็กได้รับการลงโทษ และทำลายอนาคตเด็กได้ เช่น ชักชวนกันเสพยาเสพติดให้โทษจนเป็นเหตุให้ประกอบอาชญากรรม การปล้น ลักทรัพย์ ประพฤติตนเป็นพาลเกร ซักชวนกันหนีโรงเรียน เล่นการพนันซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งสิ้น และก่อความเดือดร้อนให้ตนเอง ตลอดจนผู้ที่อยู่ใกล้ชิด

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนสรุปได้ว่าการเลือกคบเพื่อนของเด็กจึงมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก เด็กจะดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มเพื่อนที่เด็กคบค้าสมาคมด้วย เป็นประการสำคัญ ถ้าเด็กขาดความอบอุ่นหรือมีปัญหาจากทางบ้านแล้ว เพื่อนจะชักจูงเด็กไปในทางที่ไม่ดีได้ง่ายด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ใหญ่จึงควรให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องการคบเพื่อนของเด็กให้มากและแนะนำให้ถูกต้อง พร้อมทั้งตระหนักว่าเพื่อนมีความจำเป็นสำหรับเด็ก และมีส่วนส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็กและสนับสนุนให้เด็กมีเพื่อนที่ดีเพื่อให้เป็นไปตามคำกล่าวที่ว่าคบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วพวาอัปราชัยหรือ คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล

สรุปการคบเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างมาก หากคบเพื่อนดีพฤติกรรมก็จะเป็นไปในทางปกติสังคม และสร้างสรรค์ให้ดีขึ้น หากคบเพื่อนเลวก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเป็นอาชญากรรมในที่สุด คบเพื่อนที่ดี ทำให้วัยรุ่นเกิดความรัก ความอบอุ่น อิศระ สนุกสนาน เกิดค่านิยม เกิดทัศนคติที่ดีงามมีความมั่นใจ และมีลักษณะเฉพาะตัวในทางที่ดี คบเพื่อนไม่ดีก็จะส่งผลถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหนีเรียน เสเพล ดิถอบายมุข เล่นการพนัน ดิถยาเสพติด ลักขโมย ดิถิวังร้าวสูญเสียความเชื่อมั่น เครียด เหนง ก่อความเดือดร้อนให้สังคม

ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจต่างๆ ไปของชุมชน และภาวะทางเศรษฐกิจของผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งทั้งสองส่วนมีผลเกี่ยวข้องกัน และมีอิทธิพลเป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

สุชา จันทน์เอม (2550 : 27) ได้กล่าวถึง ภาวะทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อพฤติกรรมอยู่ 2 ส่วน ดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจของชุมชน ประชาชนอยู่ดีกินดี ได้รับความสะดวกสบายไม่เดือดร้อน ในค่าครองชีพ ประชาชนมีแต่ความสุข ในทางตรงข้ามหากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำวิกฤตการณ์อาจเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุนานาประการ อย่างภาวะของประเทศที่ประสบอยู่ในขณะนี้สถาบันการเงิน กระทบกระเทือน ธุรกิจเอกชนปิดกิจการ เกิดภาวะว่างงาน ข้าราชการตกงาน เกิดผลกระทบผู้มีรายได้น้อย

ขาดแคลนอาหาร และเครื่องอุปโภคบริโภค อนามัยไม่มีโรครักษาใช้เจ็บป่วยเป็น ขาดการศึกษา ค่าครองชีพสูง ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมเรื่องภาษีอากร ไม่มีอนาคตทำให้คนหลงผิด จับกลุ่มมั่วสุม คึดสุราเล่นการพนัน กระทำผิดกฎหมายกลายเป็นอาชญากรมาแล้วมากต่อมาก

2. ภาวะเศรษฐกิจผู้กระทำผิด ผลกระทบจากเศรษฐกิจของชุมชน ความยากจนเป็นเหตุ บังคับให้ประทุษร้ายต่อทรัพย์ เป็นเหตุกระทำผิดกฎหมายกลายเป็นอาชญากร เพราะมนุษย์ต้องดิ้นรน เพื่อความอยู่รอด ไม่ใช่ตัวคนเดียว ครอบครัวและบุตรต้องเป็นภาระ เมื่อถูกบีบบังคับอาจกลายเป็นโรคจิต เป็นปัจจัยให้ก่อเหตุ ครอบครัวที่ยากจนบิดามารดาต้องต่อสู้กับการดำรงชีวิตไม่มีเวลาดูแลบุตร เลี้ยงตามยถากรรม ขาดการศึกษา อาจเป็นปัจจัยตัดสินใจชั่วในสังคมทุกแห่ง ย่อมมีบุคคลบางจำพวก มีความทะเยอทะยานคิดจะเปลี่ยนฐานะให้ร่ำรวย มีหน้ามีตาอย่างรวดเร็ว จึงได้พยายามทุกวิถีทางด้วย ทรศนะ เงิน คือ พระเจ้า เพราะเชื่อว่าจะช่วยตนให้เป็นคนเด่น ได้รับการยกย่องในสังคม หาช่องทาง กอบโกย ไม่ได้ระลึกถึงความซื่อสัตย์ สุจริต เกียรติยศชื่อเสียง วงศ์ตระกูล หรือความเดือดร้อนของชาติ เพียงขอให้ได้มาจะโดยวิธีใดไม่จำเป็น จนทำให้กลายเป็นอาชญากร ซึ่งนับว่าเป็นภัยต่อสังคมอย่างยิ่ง อันเป็นผลสืบเนื่องจากเศรษฐกิจ

สมร ทองดี (2550 : 32) กล่าวถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว เมื่อวัยรุ่นอยู่ใน กลุ่มเพื่อนมักจะเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจ หากรู้ว่าคนต่ำต้อย อาจทำให้เขาเกิดพฤติกรรมอิจฉา ริษยา หรือเศร้าหมองได้

สุชา จันทน์อม (2550 : 29) สาเหตุทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเนื่องมาจาก ภาวะเศรษฐกิจของชุมชน และครอบครัวยังไม่เหมาะสม เด็กส่วนใหญ่ที่มีคดี มักมีปัญหาทางเศรษฐกิจ เข้ามาร่วมด้วยเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะเรื่องคดีลักทรัพย์

สรุปภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำของครอบครัวเป็นผลจากเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ ทำให้เกิดปัญหาจากระดับชาติถึงครอบครัว สถาบันการเงินของประเทศตกต่ำ เศรษฐกิจไม่ดี การดำเนิน ธุรกิจฝืดเคือง เกิดภาวะว่างงาน ครอบครัวยากจน ขาดแคลนอาหาร สุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ หัวหน้า ครอบครัวดิ้นรน เลี้ยงลูกตามยถากรรม ไม่มีเวลาอบรม การศึกษาไม่สมบูรณ์ เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เครียด หนีเรียน เสเพล ก้าวร้าว ลักทรัพย์ ประทุษร้ายต่อทรัพย์ อิจฉาริษยา เศร้าหมอง เป็นภัยต่อ สังคมทำผิดกฎหมายกลายเป็นอาชญากรในที่สุด

ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนและสารสนเทศ

สุจิตรา วสุวนิช (2550 : 26) ได้ให้ความหมาย ความสำคัญและอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็ก ไว้ดังนี้

1. สื่อมวลชน หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก คือ มืองค์การหรือสถาบันเป็นผู้ส่ง มีระบบสื่อสาร มีอุปกรณ์ มีเครื่องจักร เครื่องมือที่ผลิตเอกสารเป็นจำนวนมาก และมีระบบส่งถึงผู้รับกลุ่มใหญ่
2. ประเภทสื่อมวลชน แบ่งออกได้ 4 ประเภท คือ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสิ่งพิมพ์อื่น
3. ความสำคัญของสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นสื่อที่ให้ความรู้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพนับเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ประหยัดกว่าการศึกษาระบบอื่น มีผลต่อการพัฒนาเด็ก เช่น เพิ่มพูนความรู้ เสนอข่าวข้อเท็จจริง ให้ความบันเทิง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ช่วยพัฒนาสังคม ทำหน้าที่เป็นครูของมวลชน อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรมเด็ก พฤติกรรมปกติ ช่วยสร้างสรรค์สังคม เยาวชนของชาติให้เป็นคนดีที่สังคมต้องการ สามารถควบคุมจิตใจตนเองได้ เพราะสื่อมวลชนในรายการที่จะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับเยาวชนได้พฤติกรรมเบี่ยงเบน สื่อมวลชนเป็นการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย หากครูผู้ปกครอง บิดา มารดา ไม่แนะนำทางที่ดีในการเลือกสื่อที่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ เช่น ภาพยนตร์ จะทำให้เด็กคล้อยตามเรื่อง เกิดการเลียนแบบ สร้างความรู้สึกไม่ดี ผูกพยาบาท

จากการศึกษาพบว่า เด็กเกรมี ความสนใจภาพยนตร์มากกว่าเด็กประพุดิตี ความคิดทางอาชญากรในภาพยนตร์สอนให้เด็กเกรเป็นอาชญากรอิทธิพลจากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร เช่น ข่าวพ่อแม่ข่มขืนลูก ทำให้เด็กกลัว คิดในทางที่ไม่ดีกับพ่อ เป็นสาเหตุแห่งความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นภายในครอบครัวรายการโทรทัศน์ อาจทำให้เด็กมีสุขนิสัยไม่ดี ทานอาหารไม่ตรงเวลา พักผ่อนไม่เพียงพอ มีผลต่อสุขภาพ ทั้งทางกายและอารมณ์ ส่งผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

สุชา จันทน์เอม (2550 : 27) ได้กล่าวถึงหนังสือพิมพ์ และหนังสืออ่านเล่นทั่วไปว่า เป็นสื่อความเข้าใจว่าร่วมกันทั้งรัฐบาลและประชาชน หนังสือพิมพ์จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับ การเสนอข่าว การเสนอข่าวอาชญากรรม บางฉบับได้บรรยายถึงวิธีการ แผนของอาชญากร อันเป็นแนวทางให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่างได้ เป็นเพราะการเสริมความเก่งกาจของคนร้าย โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หนังสืออ่านเล่นบางประเภทหนักไปทางลามกอนาจาร ก่อให้เกิดการขี้ขลาดและเพาะนิสัยไม่ดีให้กับเยาวชน ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากกับเยาวชน ในขณะที่เดียวกันหากสื่อมวลชนมีลักษณะไปในทางที่ไม่ดีงาม หรือแสดงใจแก่เด็กแล้ว มีผลต่อพฤติกรรมอย่างมาก เช่น เรื่องหลายคนรุมทำร้ายคน ๆ เดียว การลอบฆ่ากันอย่างเลือดเย็น ทารุณ โหดร้าย เรื่องกามารมณ์คบขู้สาวซึ่งเป็นตัวอย่างไม่ดีแก่เยาวชนที่ยังอ่อนต่อความคิด เป็นเหตุให้จดจำเป็นอาชญากรได้

ประเทือง ภูมิภัทราคม (2550 : 40) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนกับพฤติกรรมเด็กไว้ว่าสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก ยิ่งในปัจจุบันนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมาก การแพร่ข่าวสารข้อมูลหรือเรื่องราวต่างๆ โดยอาศัยสื่อดังกล่าวข้างต้นกระทำได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สื่อเหล่านี้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก เพราะเป็นตัวกลางในการเสนอตัวแบบให้แก่เด็ก ถ้าสื่อเหล่านี้เสนอข่าวข้อเท็จจริง หรือภาพของเรื่องราวที่ขาดความรอบคอบ เสนอตัวแบบที่ไม่เหมาะสมให้แก่เด็ก เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไป ย่อมเป็นสาเหตุให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาตามมา ซึ่งเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

สุชา จันทน์เอม (2550 : 20) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของภาพยนตร์ที่มีต่อเด็กและวัยรุ่นว่า ภาพยนตร์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตและความรู้สึกของประชาชน และยังมีอิทธิพลในการเสริมความรู้ ความคิด รสนิยม และทัศนคติของผู้ชมด้วยภาพยนตร์มีทั้งดีและเสีย แต่จะมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. วัยของเด็กวัยรุ่นอายุ 13-17 ปี จะได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์มากที่สุด เพราะเป็นวัยรุ่นอันเป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีความเพื่อผันความคิดรุนแรงต้องการความเป็นอิสระ เรียนรู้การเลียนแบบได้อย่างรวดเร็ว
2. การอบรมและพื้นฐานทางครอบครัว เด็กและวัยรุ่นได้รับการอบรมไม่ได้อยู่ในครอบครัวที่ปราศจากความสุข อาจถูกภาพยนตร์ไม่ดิชังงูให้ประพฤตินไปในทางเสื่อมเสียได้ง่าย
3. ประเภทของภาพยนตร์ ภาพยนตร์ที่มีอิทธิพลในทางไม่ดีต่อวัยรุ่นมีหลายประเภท เช่นอาชญากรรมที่แสดงรายละเอียดจนเกินไป หรือภาพยนตร์ที่แสดงโดยดาราวัยรุ่นซึ่งมีผลอย่างมากต่อการเลียนแบบ บางทีเนื้อเรื่องอาจขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี เด็กบางคนดูแล้วจำมาเป็นแบบอย่าง

สรุปสื่อมวลชนเป็นกระบวนการสื่อสารอย่างมีระบบ จากศูนย์ไปยังมวลชนได้ทั่วประเทศ ซึ่งได้แก่ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ สื่อมวลชนให้ทั้งความรู้และบันเทิง หากสื่อมวลชนมีรายการที่ดี สร้างสรรค์ จะทำให้มวลชนหรือเยาวชนได้ค่านิยม มีพฤติกรรมที่ดีงาม หากสื่อมีความหมายไปในทางลบ หรือจากรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ผลิตรายการ ก็จะเป็นผลเสียต่อเยาวชนทั้งทางกายและจิตใจ มีผลต่อพฤติกรรม เช่น เลียนแบบ ผูกพยาบาท เกรง หนีเรียน ลักและปล้นทรัพย์ และอาจทำให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวหวนระแวงกันไปด้วย ส่วนอิทธิพลจะมีมากน้อยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับวัย พื้นฐานการอบรมครอบครัว และประเภทของภาพยนตร์

ปัจจัยการใช้ระบบพีเลียดในโรงเรียน

บลูม (Bloom, Cadtgna and Warren, 2003 : 21) กล่าวว่า การใช้ระบบพีเลียดในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์หรือความชำนาญมากกว่า

ให้ความช่วยเหลือผู้ที่มิประสบความสำเร็จในการทำงานน้อยกว่า หรือมิประสบความสำเร็จในการเรียนรู้น้อยกว่า เพื่อชี้แนะเป็นไปตามปัญหาการเรียนรู้และตามความต้องการรายบุคคล

เกลเบรท (Galbraith, 2003 : 2) กล่าวว่า การเป็นพี่เลี้ยงเป็นปัจจัยที่ส่งผลประโยชน์ต่อโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้มีชี้แนะควบคุมเพื่อให้พฤติกรรมการทำงานของบุคคลในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้ที่พี่เลี้ยงกับผู้ที่รับการฝึก

คาร์เตอร์ (Carter, 2003 : 22) กล่าวว่า ปัจจัยการใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน มีปัจจัยที่เน้นการพัฒนาระหว่างผู้เป็นพี่เลี้ยงและผู้รับการฝึกให้เกิดการเรียนรู้ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และมีการชี้แนะที่เน้นการพิจารณาผู้ร่วมกระบวนการพัฒนาทุกฝ่ายที่เป็นผู้เรียนร่วมกัน โดยการพัฒนาจากความรู้และความสามารถที่มีอยู่ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

เกรย์ (Gray, 2000 : 30) กล่าวว่า การชี้แนะเป็นแบบแผนและเป็นปัจจัยหนึ่งของการเป็นพี่เลี้ยง และมีจุดเน้นพัฒนาผู้รับฝึกกับผู้ที่พี่เลี้ยงเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับการทำงานที่อาศัยทักษะความชำนาญ เพื่อให้ผู้รับฝึกจากพี่เลี้ยงมีการปรับพฤติกรรมการทำงานที่ดีขึ้น

มาวโซ มิคเชล (Mavuso, Michael Abby, 2007 : 11-12) กล่าวว่า ระบบพี่เลี้ยงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของการจัดการความรู้ในแง่ของการถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้ที่ประสบการณ์มากกว่าและที่มีประสบการณ์น้อยกว่า เพื่อให้แน่ใจได้ว่าความรู้ยังคงอยู่ในองค์กรตลอดเวลา เนื่องจากวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดีที่สุด ก็คือ การที่บุคคลได้พูดคุยกับอีกคนหนึ่ง ดังนั้นการพูดคุยในระบบพี่เลี้ยง คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนรุ่นพี่ที่ประสบการณ์มากกว่าอีกคนหนึ่งนั่นเอง ซึ่งระบบพี่เลี้ยงที่นำมาใช้ในโรงเรียนเป็นช่องทางที่ดีสำหรับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เนื่องจากระบบพี่เลี้ยงเป็นรูปแบบหนึ่งของการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่มีจุดประสงค์พื้นฐานในการสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างพี่เลี้ยง (Mentor) กับบุคลากรและผู้ที่ถูกสอนงาน ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ระบบพี่เลี้ยงประสบผลสำเร็จ คือ การยอมรับ เป็นการทำความเข้าใจกันอย่างชัดเจนว่า โครงการพี่เลี้ยงเป็นสิ่งที่ต้องการในโรงเรียนผลประโยชน์ของโครงการพี่เลี้ยงควรจะได้รับการเสนอเป็นจุดเด่น คุณลักษณะของพี่เลี้ยงที่เหมาะสม การตัดสินใจใครจะมีความเหมาะสมในการทำหน้าที่พี่เลี้ยง การจับคู่ได้อย่างเหมาะสม การจับคู่ระหว่างพี่เลี้ยงและผู้เรียนรุ่นพี่กับผู้เรียนรุ่นน้อง ได้รับการสอนงานนี้มีความสำคัญบางครั้ง พี่เลี้ยงที่สามารถให้คำปรึกษาได้ควรมีประสบการณ์ในเรื่องที่อยู่ในความสนใจ การฝึกอบรมพี่เลี้ยงสามารถเพิ่มโอกาสของความสำเร็จได้ การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญของระบบพี่เลี้ยง การขาดการสื่อสาร การขาดการแลกเปลี่ยนความรู้ และการขาดการตอบสนองเกี่ยวกับกลยุทธ์ของความเป็นพี่เลี้ยงเป็นสาเหตุสำคัญ ของความล้มเหลวในระบบพี่เลี้ยง การยอมรับในความหลากหลาย เป็นลักษณะสำคัญของความสำเร็จของระบบพี่เลี้ยง หมายความว่า พี่เลี้ยงต้องทราบวิธีใด/เรื่องใดที่จะส่งผลกระทบต่อภูมิหลังของความสัมพันธ์ระหว่างพี่เลี้ยงและพนักงานใหม่/พนักงานที่ได้รับการสอนงาน นอกจากนี้

ที่เลี้ยงต้องเข้าใจในภูมิหลังของพนักงานใหม่/พนักงานที่ได้รับการสอนงาน และการติดตามและการประเมินผล เช่นเดียวกับโครงการอื่นๆ ที่ต้องมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์

เบลค (Black, 2004 : 44) เสนอว่า การใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน เป็นกระบวนการและเป็นปัจจัยการพัฒนาโดยผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้มีการปรับพฤติกรรมทางกาย การปรับพฤติกรรมด้านอารมณ์ และการปรับพฤติกรรมด้านเจตคติที่ดีได้

จากการศึกษาแนวคิดปัจจัยการใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียนสรุปได้ว่า ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียนเป็นปัจจัยเกี่ยวกับผู้ที่มีประสบการณ์ให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ได้รับการพัฒนาการเรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนจากการทำงานของผู้ที่พี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง จนสามารถปรับพฤติกรรมที่ไม่ดีให้ดีขึ้น สามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและมีเจตคติในการปฏิบัติงานและร่วมกิจกรรมในโรงเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

พฤติกรรมของผู้เรียนในโรงเรียน

การปรับตัวเป็นวิธีการที่คนเราปรับตัวให้เข้าไปตามความต้องการของตัวเองในสภาพแวดล้อม ซึ่งบางครั้งส่งเสริม บางครั้งขัดขวาง และบางครั้งสร้างความทุกข์ทรมานแก่เรา กระบวนการปรับตัวนี้เกิดขึ้นจากความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและเราสามารถใช่วิธีการแบบต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการนั้น ๆ ในสภาวะแวดล้อมที่ปกติธรรมดา หรือมีอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ กันไป ซึ่งมีการปรับพฤติกรรม 3 ด้าน ดังนี้

พฤติกรรมทางกาย

กันยา สุวรรณแสง (2550 : 50) ได้กล่าวว่า การปรับตัวไว้ว่า การปรับตัวเป็นการปรับกายใจให้อยู่ในสังคมได้ในสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข ซึ่งการปรับพฤติกรรมทางกายของวัยรุ่น มีดังนี้

1. การค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง พัฒนาทางด้านความนึกคิด ค้นหาสิ่งต่างๆ ทั้งท่าทาง คำพูด การแสดงออก การแต่งกาย การเข้า สังคมวัยรุ่นที่สามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤติในการค้นหาตัวเองได้อย่างไม่ยุ่งยากนัก มักจะมีลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ เป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาเผชิญกับเหตุการณ์ในชีวิตมากกว่าการใช้อารมณ์ เป็นผู้ที่เลือกเผชิญหน้ากับปัญหามากกว่าเป็นผู้ที่จะยอมหลีกเลี่ยงปัญหา เป็นผู้ที่รู้เท่าทันธรรมชาติของตนมาก่อน เป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกว่าคุณเอง โคตรเดียวมีหนทางที่จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ วัยรุ่นที่สามารถผ่านวิกฤตการณ์และค้นพบตัวเองก็เท่ากับมีความสามารถที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพมั่นคง

2. การเอาชนะตัวเอง การควบคุมพฤติกรรม อารมณ์ให้ออกมาในรูปแบบที่เหมาะสม ในระยะแรกๆ จะพบลักษณะสองจิตสองใจระหว่างความอยากเป็นเด็กต่อไปกับความอยากเป็นผู้ใหญ่ จากความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นมักจะมองว่าสถานะผู้ใหญ่หมายความว่า ฟังตนเองได้ ตัดสินใจได้ถูกต้อง การที่จะเอาชนะใจตนเองนั้นเป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับ การเรียนรู้ได้รับโอกาสในการฝึกฝนมาตั้งแต่เด็กๆ ทีละเล็กทีละน้อยผ่านการที่พ่อแม่กำหนดขอบเขตต่างๆ ในชีวิต แต่ในวัยเด็กที่ไม่เคยเรียนรู้ที่จะยับยั้งชั่งใจมาก่อน ไม่เคยเอาชนะตัวเองโดยการทำให้เหมาะสมได้เลยหรือถูกเลี้ยงดูให้อาแต่ใจตัวเองอยากได้อะไรก็ได้ อยากทำอะไรก็จะทำ ครั้งเติบโตเข้าวัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น ก็จะเห็นพฤติกรรมที่ไม่ยังคิดได้บ่อยๆ และบางครั้งกลับเป็นอันตรายทั้งต่อตนเอง และผู้อื่นด้วย

3. การแยกตัวเองเป็นอิสระ คำว่าอิสระในสายตาของวัยรุ่น ก็คือ มิติอิสระและเสรีภาพ เท่าที่บุคคลหนึ่งฟังจะมี ซึ่งรวมทั้งการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ ขณะเดียวกันพวกเขาก็จะสังเกตดูการยอมรับจากพ่อแม่คนข้างเคียงด้วย คือ 1) การได้แสดงออก 2) ฟังตนเองได้ 3) มีความรับผิดชอบ 4) ที่ค่านิยมที่ถูกต้อง 5) มั่นใจและภูมิใจในตนเอง

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่ดี

กันยา สุวรรณแสง (2550 : 52-54) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีบุคลิกภาพที่ดีมีดังนี้

1. พ่อแม่มีลักษณะที่ยอมรับความสามารถของเด็ก เข้าใจและสนับสนุนในความสามารถด้านอื่นๆ ที่เหลือมีความภาคภูมิใจในด้านอื่นๆ ของลูกและปรับสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้เหมาะสม คือ ไม่เร่งรัด ไม่บังคับ แต่ให้กำลังใจ ยกตัวอย่างเช่น ป้อมลูกสาวคนเดียวของพ่อแม่ ยืนยันรับผิดชอบดี แต่มีคะแนนสอบในชั้น ม. 3 ได้ 2.2 และพ่อแม่ไม่ได้บังคับให้เรียนสายวิทย์ ใดๆ ที่อยากให้ลูกเป็นหมอ เพราะรู้ว่าถ้าให้เรียนจะทำให้เด็กลำบาก ไม่มีความสุขเป็นต้น ขณะนี้เรียน จบมหาวิทยาลัยเปิด สาขา สังคมศาสตร์ ทำงานด้านคอมพิวเตอร์ เจ้านายรักเพราะรับผิดชอบดี เป็นต้น

2. มีความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจในตนเอง มองภาพพจน์ตัวเองดี แต่ไม่ใช้การเอาแต่ใจตัวเอง การฝึกให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง และควบคุมตัวเองเป็นฟังพาตัวเองได้ช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีโอกาสคิดตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ มาเป็นประจำ มีความยับยั้งชั่งใจ “การทำ” กับ “การไม่ทำ” ในสิ่งที่ดี และไม่ดีเด็กวัยรุ่นหลายคนที่ย้ายอมทำตามเพื่อนเพราะกลัวว่าเพื่อนจะดูถูกรังเกียจนั้น ทั้งๆ ที่ทำไปแล้วจะขัดต่อความรู้สึกของตัวเองก็ตาม เป็นสาเหตุจากที่ตนเองไม่มั่นใจและไม่เป็นตัวของตัวเองอย่างมั่นคง ซึ่งจะต้องมาจากการฝึกหัดสะสมความรู้ความสามารถมาตั้งแต่เด็กผ่านประสบการณ์ที่ถูกเลี้ยงดูมานั่นเอง

3. มีการสื่อสารที่ดี กล่าวพูด กล่าวคิด กล่าวแสดงออก และกล่าวที่จะทำตัวต่างจากผู้อื่น โดยยึดหลักการที่ถูกต้อง

4. มีทางออกหลายทาง เช่น กีฬา ดนตรี งานอดิเรก สังคม ศิลปะ การเรียน การงาน ฯลฯ การมีทักษะหลายๆ อย่างเป็นสิ่งที่คุณแม่ต้องดูทักษะเด่นของคุณ ซึ่งในความเด่นนั้นอาจไม่เก่งเท่าผู้อื่นก็จริง แต่ก็ เป็นความสามารถที่ดีของคุณและควรให้ความสำคัญสนับสนุน โดยเฉพาะทักษะในการเข้าสังคม และการปรับตัว

5. มีโอกาสเรียนรู้จัดทั้งส่วนดีและส่วนที่เลวมาก่อน ได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงคุณลักษณะของการเป็นคนดีได้ตรงคุณคนเป็น แต่ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะทันคนว่ามีความเจ้าเล่ห์เพทุบาย โทก หลอกลวง ซึ่งปะปนกันอยู่ในหมู่เพื่อนและคนในสังคมเรียนรู้ที่จะเข้าใจลักษณะดีและไม่ดีของพฤติกรรมของคนทำให้ขณะที่วัยรุ่นคลุกคลีกับเพื่อนและผู้คนต่างๆ จะได้ไตร่ตรองเพื่อว่าจะได้มาช่วยในการตัดสินใจ อีกด้วยการสอนของคุณแม่จึงควรชี้ให้เด็กเห็นความซับซ้อนของสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวจึงดูดีขึ้น ดูสบายใจขึ้น ภาระความรับผิดชอบดูเหมือนจะลดน้อยลงนั่นเองเป็นคำตอบที่ถูกต้องและตรงกับความจริง จะทำให้เด็กเรียนรู้และยอมรับได้ดีกว่าคำตอบที่ว่า คนที่กินเหล้าเป็นเพราะคนนั้นเป็นคนไม่ดี เป็นต้น ถ้าเด็กได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้นทั้งด้านดี และด้านไม่ดีจนเข้าใจแล้วจะช่วยทำให้ความอยากลองเพราะอยากรู้อยากเห็นลดลง

การปรับพฤติกรรมด้านอารมณ์

นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ (2552 : 45-49) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สังคม จะเกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เด็กผู้ชายที่เข้าสู่วัยรุ่นชาย จะมีความวิตกกังวลสูงเกี่ยวกับความแข็งแรงของร่างกาย ซึ่งอาจจะไม่มั่นใจในความเป็นชาย รู้สึกว่าตัวเองไม่สมบูรณ์มักถูกล้อเลียน กลั่นแกล้งจากเพื่อนๆ ที่รูปร่างใหญ่โตกว่า มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำและรู้สึกว่าตัวเองมีปมด้อยฝังใจไปได้อีกนาน วัยรุ่นหญิงที่โตเร็วกว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน (Early Mature) มักจะรู้สึกอึดอัดและรู้สึกเคอะเขิน ประหม่าอายุต่อสายตาคำพูดของเพศตรงข้าม ในขณะที่สภาพอารมณ์ จิตใจยังเป็นเด็ก

2. ความวิตกกังวลกับอารมณ์เพศที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนทางเพศ ซึ่งจะส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดอารมณ์เพศขึ้นมาได้บ่อย วัยรุ่นหลายคนที่มีกิจกรรม ส่วนตัวที่เบี่ยงเบนความสนใจ ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่ชอบเล่นกีฬาากลางแจ้งเป็นประจำนี่จะมีความสนใจอยากรู้อยากเห็นอยู่แล้วเป็นทุน และเมื่อมาผสมกับการที่มีระดับ ฮอร์โมนทางเพศเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะหัดสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อยากรู้อยากเห็น กิจกรรมทางเพศผู้ใหญ่ควรเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดร่วมกับความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่น ควรให้ความรู้ในเรื่องเพศที่ถูกต้อง และถือว่าความรู้สึกในวัยนี้เป็นเรื่องธรรมดา เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งการที่วัยรุ่น

จะสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองนั้น ไม่มีอันตรายต่อร่างกาย และไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม ถ้ากระทำอย่างระมัดระวังเป็นส่วนตัว และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นต้น

3. ความวิตกกังวลกลัวการเป็นผู้ใหญ่จะมีความคิด วิตกกังวล กลัวจะไม่เป็นที่ยอมรับจากคนรอบข้าง มักจะกลัวความรับผิดชอบ ซึ่งจะรู้สึกว่าเป็นภาระที่หนักหนา ยุ่งยาก บางครั้ง อยากจะเป็นเด็กอยากแสดงอารมณ์สนุกสนาน ร่าเริง เบิกบาน

4. ความวิตกกังวลในความงดงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นหญิงหรือชายก็จะมีความรู้สึกต้องการให้คนรอบข้าง ชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอกของตน สมเพศ สมวัย นั้นเป็นเพราะว่า เด็กจะลำนึกว่าความสวยงามทางกายเป็นแรงจูงใจ ทำให้คนยอมรับ ทำให้เพื่อนยอมรับเข้าไปใน กลุ่มได้ง่าย เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะเข้าสู่สังคมและเป็นที่ยอมรับของเพศตรงข้าม ช่วงนี้จะเห็นว่า วัยรุ่นจะสนใจ สนใจ พิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้า การหวีผม เอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย สนใจ คุณค่าทางอาหาร เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย การวางตัวให้สมบทบาททางเพศ การวางตัวในสังคม และความสนใจ ในแต่ละเรื่องอาจอยู่ได้ไม่นาน

ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2552 : 21-23) กล่าวว่า อารมณ์ (Emotion) หมายถึง สภาวะทางจิตใจที่เกิดความปั่นป่วน ตื่นเต้น หรือเปลี่ยนแปลงเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที โดยเราจะไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่จะสังเกตเห็นได้ทางอ้อม โดยดูจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมต่างๆ ที่มีได้แสดงออกมา เป็นคำพูด (Non-Verbal Behavior) เช่น การแสดงออกทางสีหน้า กิริยาท่าทาง เป็นต้น การที่บุคคลมีการปรับพฤติกรรมทางอารมณ์ เป็นเพราะสาเหตุดังนี้

1. ความรักและความห่วงใย ความรู้สึกอยากที่จะถูกรัก และยังอยากได้รับความเอาใจใส่ห่วงใยจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็กแต่มีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่การแสดงออกของพ่อแม่ที่ทำกับเขาราวกับเด็กเล็กๆ ไม่ต้องการความเจ้ากี้เจ้าการ ไม่ต้องการให้แสดงความห่วงใยอยู่ตลอดเวลา

2. เป็นอิสระอยากทำอะไรได้ด้วยตัวของตัวเอง อยากทำในสิ่งที่ตัวเองคิดแล้วว่าดีอยากมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยากที่จะทำตัวห่างจากพ่อแม่ ห่างจากคำสั่งการเจริญเติบโตในการทำงานของสมอง ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มมีความคิดอ่านเป็นของตนเอง เริ่มมีความคิดแบบนามธรรม (Abstract Thinking) การแยกจากพ่อแม่ในเกือบทุกรูปแบบ บางครั้งอาจทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกสับสน 6 สองจิตสองใจ และอาจมีความรู้สึก “สูญเสีย” ในความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่ถ้าพวกเขา ยอมรับ การดูแลหรือยอมทำตามคำสั่งของพ่อแม่ก็จะไปขัดกับความต้องการที่จะเป็นเด็กโต เป็นอิสระของตนเองที่ต้องการพึ่งพาตนเอง การให้การเลี้ยงดูจึงต้องอาศัยความเข้าใจ และเคารพใน สิทธิส่วนบุคคลด้วย

3. ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ความต้องการที่ ยอมรับในสิ่งที่มาจากตัวของตัวเขาทำให้พวกเขามั่นใจในตัวเอง พ่อแม่คงต้องส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ตามวัย เพราะในการฝึกเด็กนั้นนอกจากจะทำให้เด็กได้ใช้มือได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว ยังช่วยทำให้เด็กได้หัดคิด หัดตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วย

4. อยากรู้ อยากรู้อะไร อยากรู้อะไร อยากรู้อะไร การลองผิดลองถูก และคอยสังเกตดูจากปฏิกิริยาของคนรอบข้าง เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งที่ทำนั้น ดีเลวเป็นอย่างไรวัยที่โตขึ้น เมื่อความสามารถเพิ่มขึ้น ร่างกายเจริญเติบโตขึ้นมา สิ่งรอบตัวต่างๆ ที่น่าสนใจ และท้าทายความสามารถก็จะเริ่มเข้ามาเพื่อทดสอบ การสนับสนุนส่งเสริมเด็กให้คงสภาพอยากรู้อะไร อยากรู้อะไร อยากรู้อะไร และได้มีโอกาสทดลองสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ในขอบเขตที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นตามวัย จะทำให้เด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่นด้วยความภาคภูมิใจที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ต่างๆ มาบ้างสิ่งเหล่านี้จะมาเสริมความภาคภูมิใจในตนเองดังนั้นจะเห็นว่าการฝึกสอนและให้โอกาสเด็กได้ทดลองทำในสิ่งที่ถูกต้อง ควรฝึกสอนมาตั้งแต่เด็ก และควรสอนถึงอันตรายในหลายสิ่งหลายอย่างที่มีอยู่ในสังคม และวิธีการแก้ไข เรียนรู้ทั้งสิ่งที่ดีและเลว การฝึกให้เด็กได้ลองในสิ่งที่น่าลอง แต่ให้หัดยังตัวเองในสิ่งที่อันตรายจึงเป็นวิธีที่สำคัญมา ตั้งแต่วัยเรียน แต่ในทางตรงกันข้ามในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยถูกฝึกให้ลองคิด ลองทำก่อนจะเกิดความสับสนวุ่นวายใจขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดการฝึกฝน ขาดการลองทำผิดทำถูกมาก่อน จึงทำให้กลุ่มนี้ตกอยู่ในกลุ่มที่มีอันตรายสูง และในกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลย หรือไม่เคยสอน ให้ยับยั้งชั่งใจมาก่อน นึกอยากทำอะไรก็จะทำ ไม่เคยต้องผิดหวัง ไม่เคยสนใจว่าการกระทำของตัวเอง จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นรอบข้างอย่างไร พฤติกรรมอยากลองของ มักจะมีสูงสุดในช่วงวัยรุ่น ตอนกลาง เป็นเด็กก็ไม่ใช่ เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง แนวความคิดและการยับยั้งตัวเองมีไม่มากพอ

5. ความถูกต้อง ยุติธรรม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง มักจะถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับความถูกต้อง ยุติธรรม ตามทัศนะของตนเป็นอย่างยิ่ง และอยากจะทำอะไรหลายๆ อย่าง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ทั้งในแง่บุคคลและสังคมส่วนรวม จึงมักจะเห็นภาพวัยรุ่นถกเถียง กันเรื่องของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว

พฤติกรรมด้านเจตคติ

เบลกินและสกายเดล (Belkin and Skydell, 1998 อ้างถึงใน จักรกฤษณ์ พิญาพวงษ์, 2551 : 24) ให้ความสำคัญของเจตคติว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองในทางที่พอใจหรือไม่พอใจต่อสถานการณ์ต่างๆ เจตคติจึงมีความหมายสรุปได้ดังนี้

1. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลังจากที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้จึงแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบและสนับสนุน

1.2 ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน

1.3 ความรู้สึกที่เป็นกลางคือไม่มีความรู้สึกใด ๆ

2. บุคคลแสดงความรู้สึกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ มีการกล่าวถึง สนับสนุน ท่าทาง หน้าตาบ่งบอก ความพึงพอใจ

2.2 พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก เจตคติแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

2.2.1 เจตคติในด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Attitude) ประสบการณ์ ที่คนได้สร้างความพึงพอใจและความสุขใจ จนกระทำให้มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน

2.2.2 เจตคติทางปัญญา (Intellectual Attitude) เป็นเจตคติที่ประกอบด้วยความคิด และความรู้เป็นแกน บุคคลอาจมีเจตคติต่อบางสิ่งบางอย่างโดยอาศัยการศึกษา ความรู้ จนเกิดความเข้าใจ และมีความสัมพันธ์กับจิตใจ คืออารมณ์และความรู้สึกรวม หมายถึง มีความรู้สึกจนเกิดความซาบซึ้ง เห็นดีเห็นงามด้วย เช่น เจตคติที่มีต่อศาสนาเจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด

2.2.3 เจตคติทางการกระทำ (Action-oriented Attitude) เป็นเจตคติที่พร้อมจะนำไป ปฏิบัติ เพื่อสนอง ความต้องการของบุคคล เช่น เจตคติที่ดีต่อการพูดจาไพเราะอ่อนหวานเพื่อให้คนอื่น เกิดความนิยม เจตคติที่มีต่องานในสำนักงาน

2.2.4 เจตคติทางด้านความสมดุล (Balanced Attitude) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ ทางด้านความรู้สึกและอารมณ์เจตคติทางปัญญาและเจตคติทางการกระทำ เป็นเจตคติที่สามารถตอบสนอง ต่อความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้บุคคลสามารถทำงานตามเป้าหมายของตนเองและองค์กรได้

2.2.5 เจตคติในการป้องกันตัวเอง (Ego-defensive Attitude) เป็นเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองให้พ้นจากความขัดแย้งภายในใจ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ด้านความรู้สึก อารมณ์ ด้านปัญญาและด้านการกระทำ

องค์ประกอบของเจตคติ

จตุรพร ลีมนั้นจริง (2556 : 18-20) กล่าวว่าโดยทั่วไปเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้าน ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเรานั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อ หรือช่วยในการประเมินค่าสิ่งเรานั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเร้า นั้น แล้วพบว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว องค์ประกอบทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์น้อย เช่น เจตคติที่มีต่องานที่ทำ ส่วนเจตคติที่มีต่อแฟชั่นเสื้อผ้า จะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์สูง แต่มีองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินค่าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบเสมอ แต่จะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป โดยปกติบุคคลมักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่แต่ก็ไม่เสมอไปทุกกรณี ในบางครั้งเรามีเจตคติอย่างหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้แสดงพฤติกรรมตามเจตคติที่มีอยู่ก็มี

คุณลักษณะของเจตคติ

กองสุศึกษา (2553 : 120-121) กล่าวว่า เจตคติมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่เหมือนกัน ก็เป็นเจตคติที่แตกต่างกันได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2. เจตคติเป็นการเตรียม หรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนอง มีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลว่า ชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ เกี่ยวข้องกับอารมณ์ด้วย

3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็คือเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้นเป็นเพียงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

4. เจตคติมีความเข้ม คือมีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็แสดงว่ามี ความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่น และมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. เจตคติที่มีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจ ซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติเป็นพฤติกรรมภายนอกแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นยังมีสาเหตุอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย

7. เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกจะต้องตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกนั้นก็ปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพของสังคม แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

เจตคติเกิดจากการมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติมแตกต่างจากประสบการณ์เดิม เราก็อาจเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ การเปลี่ยนแปลงเจตคติมี 2 ทาง

1. การเปลี่ยนแปลงในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะเพิ่มมากขึ้นในทางบวก แต่ถ้าเจตคติเป็นไปในทางลบก็เพิ่มมากขึ้นในทางลบด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะลดลงและไปเพิ่มทางลบ หลักการของการเปลี่ยนแปลงเจตคติ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หรือการเปลี่ยนแปลงไปคนละทางนั้น มีหลักการว่าเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง เพราะการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันมีความมั่นคง ความคงที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้

2.1 ความสุดขีด (Extremeness) เจตคติที่อยู่ปลายสุดเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุดและความเกลียดที่สุดเปลี่ยนแปลงยากกว่าความรักและความเกลียดที่ไม่มากนัก

2.2 ความซับซ้อน (Multicomplexity) เจตคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวกันเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเกิดจากหลาย ๆ สาเหตุ

2.3 ความคงที่ (Consistency) เจตคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึงเจตคติที่เป็นความเชื่อฝังใจ เปลี่ยนแปลงยากกว่าเจตคติทั่วไป

2.4 ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) เจตคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกันเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่มีความสัมพันธ์ไปในทางตรงกันข้าม

2.5 ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of Wants Served) หมายถึง เจตคติที่มีความจำเป็นและความต้องการในระดับสูง เปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่แข็งแกร่งและไม่อยู่ในความต้องการ

2.6 ความเกี่ยวข้องกับค่านิยม (Centrality of Related Values) เจตคติหลายเรื่องเกี่ยวเนื่อง จากค่านิยมความเชื่อที่ค่านิยมนั้นดีน่าปรารถนา และเจตคติสืบเนื่องจากค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก

แนวคิดเกี่ยวกับระบบพี่เลี้ยง

ความเป็นมาและความหมายของคำว่าพี่เลี้ยง

ศุภวรรณ ศรีเกตุ (2552 : 8) กล่าวว่า ระบบพี่เลี้ยง เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นตามความต้องการ ที่จะพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถสูงขึ้น เมื่อประมาณยี่สิบกว่าปีมาแล้ว ประเทศที่เริ่มต้นอย่างจริงจัง กับการใช้แนวคิดดังกล่าวคือประเทศ สหรัฐอเมริกา เมื่อศึกษาความเป็นมาของคำว่า พี่เลี้ยง หรือ Mentor จะพบว่าเป็นชื่อของบุคคลหนึ่งที่ดูแล ฟุ่มเฟือก สั่งสอน ตลอดจนให้คำแนะนำต่างๆ แก่ลูกชายของ กษัตริย์กรีกยุค โบราณ จนเป็นที่พอใจของกษัตริย์ องค์นั้นเป็นอย่างมาก ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติคำศัพท์ ต่างๆ ในยุคกรีกโบราณ ชื่อของ Mentor จึงถูกบัญญัติขึ้นให้เป็นคำศัพท์โดย American Heritage Dictionary โดยได้ให้ความหมายของ Mentor ว่า A wise and trusted counselor or teacher

พิมพ์ประภา อมรภิจัญญ์ (2551 : 32) กล่าวว่า ระบบพี่เลี้ยงถูกนำไปใช้ในการพัฒนา องค์กรต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กร โดย ความหมายของระบบพี่เลี้ยงที่ใช้คือ เป็นกระบวนการที่องค์กรจัดให้บุคลากรที่มีประสบการณ์มากกว่าทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน บุคลากรที่มีประสบการณ์น้อยกว่าให้สามารถทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยองค์กรจะเรียก บุคลากรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวว่า Menter และเรียบบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาว่า Mentee ทั้งนี้โดยบทบาท ของพี่เลี้ยงประกอบด้วย การฝึกอบรม (Coaching) การให้คำปรึกษา (Counseling) และการสนับสนุน (Sponsoring) กล่าวคือ พี่เลี้ยงที่มีบทบาทเป็นครูฝึกจะมีหน้าที่ในการ พัฒนาบุคลากรใหม่ เป็นผู้อธิบาย เกี่ยวกับปัญหาในการทำงานและวิธีการแก้ไข พี่เลี้ยงที่มีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา จะมีหน้าที่ในการให้ คำแนะนำ และช่วยให้บุคลากรใหม่มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น ส่วนพี่เลี้ยงที่มีบทบาทในฐานะ ผู้สนับสนุน จะมีหน้าที่ช่วยให้บุคลากรใหม่มีขอบข่ายงานที่ชัดเจน ทำให้บุคลากรใหม่สามารถผ่าน การประเมินผลได้

จากความเป็นมาและความหมายของพี่เลี้ยงสรุปได้ว่า พี่เลี้ยงมีความหมายทั้ง 3 รูปแบบ คือ ทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกอบรม ให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุน ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหมายถึง ผู้บริหารในแต่ละระดับ อันได้แก่ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา และระดับของ การเป็นพี่เลี้ยงมีบทบาทหลักๆ ที่มีความแตกต่างกัน ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในบทบาทหลักของ

การฝึกอบรม (Coaching) และการให้คำปรึกษา (Counseling) และการสนับสนุน (Sponsoring) และในส่วนของกระบวนการสอนงาน

คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษาหรือพี่เลี้ยง

อาภรณ์ ภูวิทยาพันธุ์ (2551 : 23) ได้อธิบายถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะให้คำปรึกษาหรือพี่เลี้ยงภายในองค์กร หรือหน่วยงาน หรือสถาบันต่างๆ ว่า ควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. มีบุคลิกภาพเหมาะสม ลักษณะสีหน้า ท่าทางยิ้มแย้ม เป็นมิตร อบอุ่น มั่นคง เป็นตัวของตัวเอง คำพูด น้ำเสียง การใช้ภาษา การสื่อสารที่นุ่มนวล ลักษณะอารมณ์ จิตใจ สุขภาพจิต เต็มใจพร้อมที่จะยอมรับ มีความสงบมั่นคง หนักแน่น มีความจริงใจ และสามารถยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีเหตุผล

2. มีทัศนคติที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับคำปรึกษา ยอมรับ เข้าใจธรรมชาติของบุคคลแต่ละช่วงวัย เห็นคุณค่าศักยภาพของบุคคล มีทัศนคติที่ดีในการมองปัญหาว่าสามารถแก้ไขได้ สามารถมองหาศักยภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพของสิ่งแวดล้อมในการนำมาเสริมเอื้ออำนวยให้การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

3. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ได้ดี มีทักษะในการสื่อสาร รับฟัง สังเกต เข้าใจความคิด ความรู้สึก ความหมายของสีหน้า ท่าทาง คำพูดของผู้อื่นได้ สามารถแสดงออก สื่อสาร ด้วยความจริงใจเป็นมิตร ให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจ มีความอบอุ่น มีแรงจูงใจ และมีศรัทธาในการรับคำปรึกษา

4. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสม การแสดงพฤติกรรม ความคิด อารมณ์จิตใจเหมาะสมกับอายุและบทบาทหน้าที่ โดยสอดคล้องกับเวลา สถานการณ์ และกับบุคคล สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีเหตุผลที่ถูกต้อง เหมาะสม รู้จักหาข้อมูลในการพิจารณา วิเคราะห์ประเมิน ไม่ด่วนสรุป ไม่ยึดความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง สามารถยืดหยุ่น ยอมรับข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้

5. มีจรรยาบรรณ มีความศรัทธา รับผิดชอบต่องานในบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบต่อบุคคล หน่วยงานและสังคมที่เกี่ยวข้องในขอบเขตความสามารถ ปฏิบัติตนโดยยึดหลักจรรยาบรรณ มีคุณธรรมพรหมวิหาร 4 และสามารถรักษาความลับของบุคคล ไม่อคติในการให้คำปรึกษา รักษาสิทธิประโยชน์ของผู้รับคำปรึกษา

บทบาทของพี่เลี้ยง

เกศรา รักชาติ (2551 : 23-24) กล่าวสรุปถึงบทบาทของการเป็นพี่เลี้ยงภายในหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันต่างๆ ว่าควรมีบทบาทพื้นฐานที่สำคัญยิ่งดังต่อไปนี้

1. Guide Mentor จะเป็นผู้แนะแนวแก่กลุ่ม Mentee ของคนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งด้านความประพฤติ และการเรียน แต่จะไม่เป็นผู้สั่งการให้ mentee ประพฤติอย่างที่ดีตั้ง หรือตามที่ตนตัดสินใจ แต่จะทำการชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการกระทำ และเป้าหมายของผู้เรียน มองเห็นภาพของคนในอนาคต และกลับไปทบทวนความประพฤติของตนที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

2. Ally Mentor เป็นพันธมิตรที่คอยให้ข้อมูลแก่ Mentee แต่ละคนในกลุ่ม Mentee เกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็งของ Mentee แต่ละคน โดยวิธีการให้ Mentee เล่าถึงปัญหาของตน Mentor จะฟังอย่างตั้งใจ เห็นอกเห็นใจ และให้ข้อมูลความเห็นทั้งด้านดีและด้านไม่ดีอย่างตรงไปตรงมาและเป็นมิตร

3. Catalyst Mentor เป็นผู้กระตุ้นให้กลุ่ม Mentee มองภาพวิสัยทัศน์และอนาคตของตนเองหลังจากจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา และการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปจนถึงการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนและครอบครัว

4. Savvy Insider Mentor เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ ทั้งในการเรียนและกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ของผู้เรียน ทำให้มีแนวทางในการใช้ชีวิตในช่วงวัยเรียนมัธยมให้ประสบความสำเร็จ

5. Advocate ในขณะที่กลุ่ม Mentee เกิดการเรียนรู้ขึ้น สมาชิกในกลุ่มของผู้เรียนจะเริ่มมองเห็นว่า ตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และอาจมีผลการเรียนที่ดีขึ้น พี่เลี้ยงอาสาสมัครจะต้องทำหน้าที่ช่วยให้ Mentee ได้มีโอกาสแสดงความสามารถให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ (Visibility) เช่น เมื่อภายในโรงเรียนมีการจัดการแข่งขันทางวิชาการหรือวิชาชีพที่ต้องใช้ความสามารถพิเศษจำเพาะ mentor จะต้องทำการผลักดันให้ mentee ได้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันต่างๆ เพื่อเป็นการดึงความสามารถของตนออกมาให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และเกิดค่านิยมในจิตสำนึกในทางบวก

สู่เดือนเพ็ญ กองจันทร์ และคณะ (2550 : 7-8) กล่าวถึง เทคนิคการให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น เพื่อการพัฒนาบุคคลให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเรียน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังต่อไปนี้

1. สร้างสัมพันธภาพ ความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ การแสดงออกทางบุคลิก สีหน้า ท่าทาง คำพูด น้ำเสียง การรู้จัก รับฟัง ตั้งใจ ยินดีให้คำปรึกษาช่วยเหลือให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความไว้วางใจ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และไม่ใช่ว่าเป็นสัมพันธภาพส่วนตัว แต่เป็นสัมพันธภาพในบทบาทหน้าที่ของการให้คำปรึกษา

2. สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ความสามารถในการสังเกตบุคคล การจัดสถานที่ สิ่งแวดล้อมที่เป็นสัดส่วน การกำหนดระยะเวลาในการพูดคุย ไม่เร่งรัด ไม่เคร่งเครียด สร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้รับคำปรึกษารู้สึกผ่อนคลายทั้งร้ายและจิตใจในการรับการปรึกษา

3. ให้โอกาสระบายความรู้สึกนึกคิด การให้โอกาสผู้รับคำปรึกษาได้พูดระบายความรู้สึกนึกคิด ความวิตกกังวล ความขัดแย้งความทุกข์ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยรับฟังไม่ได้แย้ง ไม่ประเมินตัดสิน หรือแสดงความคิดเห็น ไม่เห็นด้วยหรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

4. สร้างความมั่นใจ การให้ผู้รับคำปรึกษามีความมั่นใจ เชื่อมมั่นในการมารับคำปรึกษา ให้กำลังใจ ซึ่งให้เห็นว่าปัญหาสามารถแก้ไขได้ โดยผู้ให้คำปรึกษามีความพร้อม ความเข้าใจ เต็มใจ ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้รับคำปรึกษา

5. สร้างข้อมูล ความคิดใหม่ การให้ข้อมูลใหม่แก่ผู้รับคำปรึกษา ให้ความคิดอย่างมีเหตุผล ให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจปัญหาสาเหตุความต้องการของตนเอง มีความคิดที่ถูกต้อง ตามความเป็นจริง

6. เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ การกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษามีความคิดทางบวก มีความหวังแรงจูงใจ มองเห็นคุณค่าความสามารถศักยภาพข้อดีของตนเอง ซึ่งให้เห็นถึงวิธีการ ทิศทาง ในการปฏิบัติ ทางเลือก ทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมอย่างมีเป้าหมาย

จากการศึกษาการใช้ระบบพี่เลี้ยง สรุปได้ว่า การใช้ระบบพี่เลี้ยงในองค์กรต่างๆ หรือแม้แต่ ภายในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นวิธีที่สามารถช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน และเป็นประโยชน์หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกลุ่มคนที่มีความสามารถ ศักยภาพ ได้เร็วกว่า ผู้เรียนทั่วไป สามารถจูงใจผู้เรียนหรือคนในองค์กรที่มีการประพฤติดี และมีศักยภาพในการเรียนหรือ การทำงานให้มีความภาคภูมิใจและมุ่งมั่นที่จะประพฤติดีต่อไป อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้กลุ่มพี่เลี้ยง ที่มีความประพฤติดีอยู่แล้ว ให้สร้างผลงานหรือตั้งใจเรียนมากขึ้น พร้อมทั้งจะมุ่งมั่นในการทำตัวเป็น ตัวอย่างที่ดี และยังถือเป็นการสื่อสารแบบสองช่องทาง (Two Way Communication) ระหว่าง Mentor และ Mentee อีกด้วย

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ผู้วิจัยได้นำ ข้อมูลการสังเคราะห์จากนักวิชาการในประเทศ ต่างประเทศ และงานวิจัย รายละเอียดดังตารางที่ 2.1-2.3

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนจากนักวิชาการต่างประเทศ

ชื่อนักวิชาการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน
1. โกลเดนสัน (Goldenson, 1984)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครอบครัว 2. กลุ่มเพื่อน 3. ชุมชน 4. โรงเรียน 5. เศรษฐกิจ 6. การใช้ระบบสื่อสารต่างๆ
2. ชาเฟอร์และคูนดอน (Schafer and Kundton, 1970)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
3. บลูม (Bloom, Cadtga and Warren, 2003)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์หรือความชำนาญมากกว่าให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความสามารถในการทำงานน้อยกว่า
4. เกลเบรท (Galbraith, 2003)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเป็นพี่เลี้ยงเป็นปัจจัยที่ส่งผลประโยชน์ต่อโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้มีชี้แนะควบคุมเพื่อให้พฤติกรรมการทำงานของบุคคลในโรงเรียนเกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้ที่พี่เลี้ยงกับผู้รับการฝึก
5. เกรย์ (Gray, 2000)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชี้แนะเป็นแบบแผนและเป็นปัจจัยหนึ่งของการเป็นพี่เลี้ยง และมีจุดเน้นพัฒนาผู้รับการฝึกกับผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับการทำงานที่อาศัยทักษะความชำนาญเพื่อให้ผู้รับการฝึกจากพี่เลี้ยงมีการปรับพฤติกรรมการทำงานที่ดีขึ้น
6. มาวูโซ มิคเชล (Mavuso, Michael Abby, 2007)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบพี่เลี้ยงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของการจัดการความรู้ในแง่ของการถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้ที่ประสบการณ์มากกว่าและที่มีประสบการณ์น้อยกว่า

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน
7. เบลค (Black, 2004)	1. การใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียนเป็นกระบวนการและเป็นปัจจัยการพัฒนาโดยผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้เป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้มีการปรับพฤติกรรมทางกายการปรับพฤติกรรมด้านอารมณ์และการปรับพฤติกรรมด้านเจตคติที่ดีได้

ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน จากนักวิชาการในประเทศ

ชื่อนักวิชาการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน
1. ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ (2553)	1. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง 2. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้รู้หรือการใช้พี่เลี้ยงการชี้แนะ 3. ด้านครอบครัว 4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน 5. ด้านชุมชน 6. ด้านเศรษฐกิจและสังคม 7. ด้านการสื่อสารสารสนเทศต่างๆ
2. รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2556)	1. ปัจจัยแหล่งเรียนรู้จากโรงเรียน 2. ปัจจัยสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์
3. ปณิตา นิสสัยสุข (2552)	1. ตัวเอง 2. ครอบครัว 3. เพื่อน 4. ชุมชน 5. โรงเรียน 6. เศรษฐกิจ 7. สื่อมวลชน เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน
4. อนันต์ ศิริพงษ์วัฒนา (2552)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวบุคคลของแต่ละคน 2. เศรษฐกิจ 3. สังคมชุมชน 4. ครอบครัว 5. โรงเรียน 6. กลุ่มเพื่อน 7. สื่อต่างๆ
5. บุษกร ชีวะธรรมานนท์ (2552)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยเกี่ยวกับตนเอง เช่น พันธุกรรม 2. ปัจจัยครอบครัว เช่น ภาวะของครอบครัว ฐานะทางครอบครัว การเลี้ยงดู 3. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมชุมชนที่เด็กอยู่อาศัย 4. ปัจจัยทางโรงเรียน ได้แก่ ประเภทของโรงเรียน ขนาดโรงเรียน ชื่อเสียงของโรงเรียน และสภาพแวดล้อม
6. ปรีชา คัมภีรบรรณ (2556)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยทางพันธุกรรมของตนเอง 2. ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว เช่น การอบรมเลี้ยงดู 3. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนชนบท ชุมชนเมือง ชุมชนแออัด
7. ดวงเดือน พันธมนาวิน (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตนเองมีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรม
8. สุจิตรา วสุวนิช (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยทางโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้ให้บริการ 2. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน เช่น ความต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ 3. ปัจจัยทางสื่อมวลชน คือ ระบบสื่อสารมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็ก เช่น เพิ่มพูนความรู้ เสนอข่าวข้อเท็จจริงให้ความบันเทิง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
9. ประภัศสร เสวิกุล (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยทางโรงเรียน เช่น ความขาดแคลนของโรงเรียนในเรื่องของอุปกรณ์การเรียนการสอน ความไม่เอาใจใส่ของครู

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน
10. สุวิทย์ นิ่มน้อย (2551)	1. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน คืออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา
11. อภัสรา ศรีธวัช (2551)	1. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน มีอิทธิพลของโรงเรียนที่จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย
12. สุชา จันทน์เอม (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่สำคัญที่มีส่วนรับผิดชอบในการปั้นชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็ก 2. ชุมชนปัจจัยหนึ่งของชุมชนที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน 3. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากเพื่อน ปัญหาการคบเพื่อน 4. ปัจจัยเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของชุมชน และภาวะเศรษฐกิจผู้กระทำผิด 5. ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ และหนังสืออ่านเล่นทั่วไปว่า เป็นสื่อความเข้าใจว่าร่วมกันทั้งรัฐบาลและประชาชน หนังสือพิมพ์จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับ การเสนอข่าว
14. ประเทือง ภูมิภัทราคม (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีอิทธิพลต่อเด็กโรงเรียนมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ และปลูกฝังของครูที่โรงเรียน และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลาย 2. ปัจจัยสื่อมวลชนกับพฤติกรรมเด็ก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก
15. สมร ทองดี (2551)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน เช่น สัมพันธภาพกับเพื่อนความต้องการที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัยรุ่น 2. ปัจจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว
16. โสภา ชูพิณุชชัย (2550)	1. ปัจจัยจากกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงระยะวัยรุ่น ถ้าเด็กตกอยู่ในกลุ่มเพื่อนไม่ดี จะทำให้มีพฤติกรรมไม่ดีตามไปด้วย

ตารางที่ 2.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนจากงานวิจัย

ชื่อนักวิชาการ/นักวิจัย	ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน
1. ชัยยงค์ จันทรโสภา (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านตัวผู้เรียนเอง 2. ด้านโรงเรียนและครูผู้สอน
2. สมควร ศรีวาลัย (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง 2. การออกเยี่ยมบ้านของครูผู้สอน 3. การให้ความรู้ให้คำปรึกษาแบบมีส่วนร่วม ระหว่างครูที่ปรึกษา
3. ศราหรีงโสภา(2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านโรงเรียนมีกิจกรรมระหว่างเรียน มีทัศนศึกษา ห้องเรียนต้องมีเครื่องปรับอากาศ มีห้องสมุด 2. ด้านสื่อ มีหลักสูตรสายสามัญทุกหลักสูตรครูผู้สอน ต้องมีความรู้ โดยเรียนทุกวัน
4. กมลกาญจน์ ทิพานุญ (2551)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยด้านครอบครัว 2. ปัจจัยด้านตนเอง 3. ปัจจัยด้านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน 4. ปัจจัยด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม
5. สำนักงานกิจการยุติธรรม (2551)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครอบครัว 2. การศึกษา 3. สภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่ 4. ภาวะเศรษฐกิจ 5. ศาสนา 6. สื่อสารมวลชน
6. นลดา ปรัชญาอภิบาล (2551)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยด้านการทำกิจกรรมระหว่างเพื่อน 2. ปัจจัย ด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและครูผู้สอน 3. ด้านปัจจัยในตนเอง
7. นิพนธ์ วุฒิชชาติ (2552)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านของตัวผู้เรียน 2. ด้านครอบครัว 3. ชุมชนที่ผู้เรียนอยู่ 4. อิทธิพลจากการคบเพื่อน

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ/นักวิจัย	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เรียน
8. เกวลี เตรียมแจ้งอรุณ (2553)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยภูมิหลังของครอบครัว 2. ปัจจัยด้านประสบการณ์ของตนเอง 3. ปัจจัยด้านผลประโยชน์ต่างตอบแทน
9. สมพักษ์ สืบศรี (2553)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน 2. สภาพแวดล้อมของเด็กทำให้เด็กก่ออาชญากรรมขึ้น
10. จิราพร เพชรดำ, ไพบุญย์ แยมกสิกร และคณะ (2554)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง 2. ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว 3. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน 4. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน 5. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน 6. ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ 7. ปัจจัยเกี่ยวกับมวลชนและสารสนเทศ
11. ณัฐคนัย บุตรพลับ (2555)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยระหว่างเพื่อน 2. ปัจจัยในการใช้ระบบสื่อสาร 3. ปัจจัยเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียน
12. บุญบากร สุวรรณเกษยา (2555)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง 2. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนผู้เรียน 3. ปัจจัยเกี่ยวกับครูผู้สอน

ตารางที่ 2.4 การสังเคราะห์ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

ชื่อตัวแปร	ระดับความถี่
1. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง	//////////
2. ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว	//////////
3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน	////////////////
4. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน	//////////
5. ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน	////////////////
6. ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ	//////////
7. ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนและสารสนเทศ	//////////
8. ปัจจัยเกี่ยวกับการใช้ระบบที่เลี้ยงในโรงเรียน	//////////

สรุปตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

1. ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเองคือ สภาวะภายในตัวผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับกรรมพันธุ์ ความพิการ ภาวะแห่งจิตใจ สติปัญญา สติปัญญา สติปัญญา โรคภัยไข้เจ็บ ผู้เรียนรู้สึกกังวลในเรื่องบุคลิกลักษณะ ของตัวเอง เช่น รูปร่าง หน้าตา อ้วน ผอม การเดิน ผู้เรียนรู้สึกเป็นปมด้อย ด้านสติปัญญา วุฒิภาวะและ การปรับตัว ผู้เรียนมีสุขภาพไม่แข็งแรง (โรคประจำตัว พิกัด หรือบกพร่องทางบุคลิกภาพ) ผู้เรียนรู้สึก กดดันและผิดปกติทางอารมณ์เพศ และผู้เรียนมีปัญหาส่วนตัวและมีภาวะความเครียดทางประสาท

2. ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว คือ สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวประกอบด้วยพ่อแม่ ลูก พี่น้อง และญาติ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู การเป็นต้นแบบของพ่อแม่และญาติ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวผู้เรียนมีพฤติกรรม เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา ทะเลาะวิวาทฯ ผู้ปกครอง ผู้เรียนเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจ เช่น ควบคุมหรือกระทันหันแรงทางร่างกาย ผู้เรียนถูกคาดหวังในเรื่องอนาคต จากผู้ปกครอง เช่น การเลือกเรียนสาขาวิชา หรืออาชีพ หมอ ตำรวจ ฯลฯครอบครัวผู้เรียน ไม่มีเวลา พบหน้ากันอย่างปกติสุข เช่น ทำกิจกรรมร่วมกัน ทานข้าวด้วยกัน เป็นต้นผู้เรียนรู้สึกว่าผู้ปกครอง ไม่สามารถเป็นที่พึ่งพิงได้เมื่อเกิดปัญหากับผู้เรียน

3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน คือ โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ชุมชน ใกล้แหล่งบริการ เช่น ร้านเกม/ อินเทอร์เน็ต คาราโอเกะ ร้านเช่าหนังซีดี โต๊ะสนุก ฯลฯ ผู้เรียนพบเห็นการพกพาสารเสพติด อาวุธ ในโรงเรียนผู้เรียนรู้สึกว่าโรงเรียนมีกฎระเบียบที่เข้มงวดเกินไปจนผู้เรียนรับไม่ได้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียนเมื่อไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน ผู้เรียนรู้สึกว่าตัวเองไม่ปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน

4. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน คือ ชุมชนของผู้เรียนมีแหล่งอบายมุขและยาเสพติดคนในชุมชน ประพฤติตนเสเพล เกร เป็นอันตรายในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ส่วนใหญ่มีประชากรที่เป็ยงเบนทางเพศ อยู่จำนวนมากคนในชุมชนผู้เรียนยอมรับวัฒนธรรมใหม่ๆ และมองว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นเรื่องล้าสมัยผู้นำในการปกครองชุมชน/หมู่บ้าน ผู้เรียนไม่มีความยุติธรรมในการจัดการและบริหาร คนในชุมชน

5. ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน คือ กลุ่มเพื่อนผู้เรียนมีการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ในกลุ่มเพื่อนผู้เรียนมีการสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ ผู้เรียนถูกเพื่อนข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย และกรรโชกทรัพย์ผู้เรียนอยากหยุดเรียนหรือลาออก เมื่อเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ และผู้เรียนอยากมี โทรศัพท์ รถจักรยานยนต์ เมื่อเห็นเพื่อนมี

6. ปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ คือ ผู้ปกครองผู้เรียนมีรายได้ไม่แน่นอนผู้เรียนต้องการสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว จึงต้องหาเงินโดยวิธีที่ไม่เหมาะสม ไม่คำนึงถึงความเสื่อมเสียตัวเองผู้เรียนมีความกตัญญูต่อพ่อแม่เห็นว่าครอบครัวยากจน จึงต้องดิ้นรนหาเงินโดยไม่คำนึงถึงอาชีพที่ถูกหรือผิด ผู้เรียนมีเพื่อนฐานะดีแตกต่างกับตน คิดน้อยใจ จึงหาทางออกไม่ยอมแพ้โชคชะตาชีวิตที่เป็นอยู่ผู้เรียนมีความพร้อมด้านการเงิน สามารถสนองความต้องการได้ทุกอย่าง เช่น มีโทรศัพท์ เลี้ยงเพื่อนฝูง

7. ปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนและสารสนเทศ คือ สื่อวิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียนการโฆษณา การสื่อสาร ในปัจจุบันสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนหลงใหลกระแสอิทธิพลของสื่อวิทยุ โทรทัศน์หนังสือพิมพ์ การโฆษณาในยุคโลกาภิวัตน์มีแรงจูงใจให้ผู้เรียนหลงใหลจนเกิดการเบี่ยงเบนความคิดในยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกไร้พรมแดนมีผลทำให้ผู้เรียนต้องตกเป็นแหล่งหารายได้หรือเครื่องมือของนายทุนที่แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนผู้เรียนมีความพึงพอใจในการที่ได้เข้าไปเที่ยวชมตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ มากกว่าจะอยู่กับครอบครัว

8. ปัจจัยการใช้ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน คือ พี่เลี้ยงที่เป็นผู้เรียนในระดับชั้นที่สูงกว่าที่มีความประพฤติดี เป็นตัวอย่างที่ดี และสามารถให้คำปรึกษาแก่ มีบุคลิกภาพเหมาะสม มีทัศนคติที่ดี และวุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 ที่พักอาศัยภายในหอพักของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 47 จังหวัดเพชรบุรี ในปีการศึกษา 2558 มีการปรับพฤติกรรมในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 1) การปรับพฤติกรรมทางกาย 2) การปรับพฤติกรรมด้านอารมณ์ 3) การปรับพฤติกรรมด้านเจตคติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยขงค์ จันทรโสภา (2550 : 51-52) การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนแสงโตนพิทยาคม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ก่อนการพัฒนาดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน งานกิจการผู้เรียน ขาดการวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน ไม่มีแผนงานระบบ คຸ້ມครอง ดูแลช่วยเหลือ ป้องกัน แก้ไขปัญหาผู้เรียนที่ชัดเจน ขาดระบบการกำกับติดตาม ผู้เรียนมีปัญหา ขาดความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูไม่สนใจการเรียน หนีเรียน ขาดความมีสัมมาคารวะต่อครู แสดงกิริยาก้าวร้าวส่งผลกระทบต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก เมื่อดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้กลยุทธ์ คือ การเสริมสร้างวินัยผู้เรียน การพบครูที่ปรึกษาการเยี่ยมบ้านผู้เรียน การอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการนิเทศภายใน ผลการศึกษา ค้นคว้าทั้งการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน 3 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน การปรับพฤติกรรมทางกาย การปรับพฤติกรรมด้านอารมณ์ และการปรับพฤติกรรมด้านเจตคติ อยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียน คือ ด้านตัวผู้เรียน และด้านโรงเรียนและครูผู้สอน ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีการปรับพฤติกรรมด้านเจตคติ ด้านความไม่รับผิดชอบมีผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีความรับผิดชอบมากขึ้น จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 ส่วนผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายอีก 2 คนคิดเป็นร้อยละ 13.33 ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความรับผิดชอบได้ มีการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายส่งงานได้ตรงตามกำหนด เข้าร่วมทำงานกลุ่มกับเพื่อนๆ และการทำงานที่เป็นเวรประจำวันทุกวันสะอาดเรียบร้อย ทำให้ผู้เรียนปรับพฤติกรรมไปในทางที่ดี ด้านไม่แสดงความเคารพ มีผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คน ที่มีพฤติกรรมไม่แสดงความเคารพเมื่อเข้าพบครู ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความเคารพ มีกิริยามารยาทที่สุภาพ ไม่แสดงกิริยาก้าวร้าว เมื่อครูว่ากล่าวตักเตือนก็แสดงกิริยารับฟังด้วยอาการสงบ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านการหนีเรียนมีผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 7 คน ที่มีพฤติกรรมไม่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 ส่วนอีก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียน คือ ด้านตัวผู้เรียน และด้านโรงเรียนและครูผู้สอน

สมควร ศรีวัลย์ (2550 : 57-60) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินการแก้ไขปัญหาค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนฝางพิทยาคม อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมฉันทสาวในโรงเรียนประกอบด้วย การแต่งกายที่ส่อไปในทางชู้สาวเพศตรงข้าม การใช้ภาษาและถ้อยคำเกี่ยวข้องกับพหุสรี กิริยาเข้าชวนเพศตรงข้าม การพบปะสังสรรค์ระหว่างเพศตรงข้ามนอกบ้าน การออกเที่ยวเตร่

กับเพื่อนต่างเพศ การนัดหมายกับเพื่อนต่างเพศ และการไปอยู่ตามลำพังในที่ลับตาคน ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าซึ่งร่วมกันพัฒนาการดำเนินการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์โดยใช้กิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบบูรณาการ โดยการให้ความรู้ให้คำปรึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูที่ปรึกษา ผู้เรียนและผู้ปกครอง การทำบันทึกสัญญาเงื่อนไข และกิจกรรมการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองโดยการออกเยี่ยมบ้าน ภายหลังดำเนินการพัฒนา พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลของการมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ได้ทำการบันทึกสัญญาเงื่อนไขที่จะลดพฤติกรรมลง มีการติดตามเสริมแรงกลุ่มเป้าหมายด้วยการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ออกเยี่ยมบ้าน ซึ่งผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 พบว่า ยังมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6 คน ที่ยังมีพฤติกรรมคงเดิมทุกด้านกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้บันทึกสัญญาเงื่อนไขอีกครั้ง มีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองโดยใกล้ชิด เพื่อนซึ่งอยู่ในกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สังเกตและให้กำลังใจเพื่อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า กลุ่มเป้าหมายลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลงเป็นไปตามสัญญาเงื่อนไข มีการปรับตัวเป็นคนดีช่วยกิจกรรมโรงเรียน โดยการเป็นคณะกรรมการผู้เรียนช่วยควบคุมดูแลพฤติกรรมของผู้เรียน ช่วยงานฝ่ายปกครองซึ่ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียน คือ กิจกรรมการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง การออกเยี่ยมบ้านของครูผู้สอน การให้ความรู้ ให้คำปรึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูที่ปรึกษา

สำนักงานกิจการยุติธรรม (2551 : 49-50) ได้ศึกษาการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน (มาตรา 63) ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ปกครองเด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจค่อนข้างน้อย เด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ และไม่ต้องการให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินพฤติกรรมของตน และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนคือ ครอบครัว การศึกษา สภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่ ภาวะเศรษฐกิจ ศาสนาและสื่อสารมวลชน

ฉลาด ปรัชญาอภิบาล (2551 : 58-60) การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนบ้านปะอ่าว อำเภอเมืองอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนนั้น แก้ปัญหาดำเนินการตามพฤติกรรมที่เกิด ไม่ได้กำหนดกรอบกลยุทธ์หรือกิจกรรมสำหรับสร้างเสริมระเบียบวินัยที่เป็นกระบวนการและต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพหลังการใช้กลยุทธ์ ในวงรอบที่ 1 ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วม และได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมเพื่อดำเนินงาน คือ การเข้าค่ายอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมการนิเทศ ติดตาม ส่งผล

ให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังนี้ ผู้เรียนที่มีปัญหา การมาเรียนสาย จำนวน 10 คน มาทันเข้าแถวร่วมกิจกรรมหน้าเสาธงมีจำนวน 6 คน ยังเหลือที่ต้อง พัฒนาต่อไป จำนวน 4 คน ผู้เรียนที่มีปัญหาการขาดเรียน จำนวน 6 คน มีพฤติกรรมไม่ขาดเรียน 5 คน มีการลากรณีที่มีความจำเป็น จากเดิมที่ใช้วิธีขาดเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุ มีการเข้าเรียนสม่ำเสมอขึ้น ยังเหลือที่ต้องพัฒนาต่อไป จำนวน 1 คน ผู้เรียนที่มีพฤติกรรมไม่สนใจเรียน จำนวน 4 คน พัฒนา ได้ครบทั้ง 4 คน ทุกคนสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น มีการบ้านส่งทันกำหนดเวลาตามที่ครูมอบหมาย และมีความรับผิดชอบมากขึ้น ส่วนผู้เรียนที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้นำไปพัฒนา ในวงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนและการนิเทศติดตามซึ่งสามารถพัฒนาได้ครบในวงรอบที่ 2 โดยสรุปการดำเนินงานเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมอบรม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนและการนิเทศติดตาม ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านการทำกิจกรรมระหว่างเพื่อน ด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและครูผู้สอน และ ด้านปัจจัยในตนเอง เป็นปัจจัยทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดความตระหนักในเรื่องระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยเฉพาะด้านการเรียน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในทางที่ดี แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้การพัฒนาเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน จึงควรดำเนินงานต่อไปและพัฒนา รูปแบบ และหากิจกรรมเสริมใหม่ๆ มีแนวทางชัดเจนในการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับสภาพปัญหา ของกลุ่มเป้าหมาย

นิพนธ์ วุฒิชชาติ (2552 : 69-70) ได้ศึกษาปัญหาพฤติกรรมผู้เรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาพฤติกรรม ผู้เรียนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อยคือ ด้านการเรียน ด้านการมีเพศสัมพันธ์ ด้านการทะเลาะวิวาท และด้านการใช้สารเสพติด ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา พฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ เกี่ยวข้องการสอนของครูในโรงเรียน เกี่ยวกับการนิสัยของตัวผู้เรียน ปัญหาด้านครอบครัว คือการขาดการอบรมสั่งสอนที่ดีจากครอบครัว ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนที่ผู้เรียนอยู่ อิทธิพลจากการคบเพื่อน การใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่นการใช้โทรศัพท์ ซึ่งสภาพปัญหาพฤติกรรมผู้เรียน แต่ละด้านที่สำคัญมีดังนี้ ด้านการเรียนคือ ครูควรให้ความสนใจผู้เรียนควรเช็คชื่อผู้เรียนทุกครั้งถือว่าเป็นการทักทาย และให้ความสนใจผู้เรียนที่กำลังสอน ด้านการมีเพศสัมพันธ์คือ ครูควรให้ความรู้ เกี่ยวกับเรื่องภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ด้านการทะเลาะวิวาทคือ โรงเรียน ควรจัดการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และด้านการใช้สารเสพติดคือ ครูที่ปรึกษาควรไปเยี่ยมผู้เรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2552 : 45-51) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักเรียนที่ดี ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัด

นครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของพฤติกรรมกรรมการเรียนที่ดีของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมกรรมการเรียนที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการเรียนที่ดีของผู้เรียน สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการเรียนที่ดีของผู้เรียน พบว่าการตระหนักรู้ด้านการเรียน บรรยากาศทางการเรียนและการสนับสนุนของครอบครัว ได้รับคัดเลือกเข้าสมการ เป็นลำดับที่ 1 ลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 ตามลำดับ ตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมกรรมการเรียนที่ดีร้อยละ 41.3 3) พฤติกรรมกรรมการเรียนที่ดีของผู้เรียน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ขนาดโรงเรียน เกรดเฉลี่ยสะสม ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา อาชีพ ของมารดา รายได้ต่อวันของผู้เรียน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามเพศและรายได้เฉลี่ยของผู้ปกครอง พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกวลี เตรียมแจ้งอรุณ (2553 : 49) ได้ศึกษาการจัดการปัญหาพฤติกรรมเด็กป่า/เด็กเถิงของนักศึกษาหญิงแบบเชิงรุก พบว่า ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเด็กป่า/เด็กเถิงของนักศึกษาหญิงคือ ปัจจัยภูมิหลังของครอบครัว ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ การเลี้ยงดู รองลงมาคือ ปัจจัยด้านประสบการณ์ของตนเอง และปัจจัยด้านผลประโยชน์ต่างตอบแทน และแนวทางการจัดการปัญหาพฤติกรรม คือ มุ่งเน้นสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ วัฒนธรรมสังคม โดยขับเคลื่อนด้านองค์ความรู้และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้วยการสร้างหลักสูตรภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการเรื่องครอบครัวศึกษาและความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางเพศ เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้แสดงออกต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมและปฏิรูปสื่อ ให้มีส่วนแก้ปัญหาสังคมอย่างจริงจัง

สมพัทธ์ สืบศรี (2553 : 56-58) การศึกษาการดำเนินงานแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่ดี คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน โดยเด็กที่ไม่อยากเรียนก็ชวนเพื่อนนอนหลังห้องน้ำ และสภาพแวดล้อมของเด็กทำให้เด็กก่ออาชญากรรมขึ้น ไม่ได้เกิดจากตัวของเด็กเอง ซึ่งข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่แก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชน เห็นว่าการดำเนินงานแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี ยังไม่สามารถที่จะแยกกลุ่มของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมดี และไม่ได้ออกจากกันได้อย่างชัดเจน เพราะขณะฝึกอบรมเด็กและเยาวชนยังมีการยึดติดกับกลุ่มเพื่อนเฉพาะภายในเขตจังหวัดที่ตนเองอาศัย ไม่ยึดการแสดงพฤติกรรมของเพื่อนที่ดีหรือไม่ดีของเพื่อน เจ้าหน้าที่ยังขาดมาตรฐานในการให้สิทธิประโยชน์กับเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคด้านการฝึกวิชาชีพการศึกษา การบำบัด แก้ไข เด็กและเยาวชน อีกทั้งยังขาดการประสานงานทั้งในหน่วยงานและชุมชนที่เด็กและเยาวชนเคยอาศัยอยู่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดระเบียบระหว่างลาเยี่ยมบ้านบ่อยครั้งและการพัฒนาระบบการดำเนินงานต้องวางระบบและ

กรอบแนวคิดในการดำเนินงานการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ขั้นรับตัวใหม่จนกระทั่งปล่อยตัวที่ชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ และเด็กและเยาวชนทราบขั้นตอนและจุดประสงค์ของแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันโดยสรุปการดำเนินงานแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่และเด็กและเยาวชนต้องทราบและปฏิบัติตามกรอบแนวคิดในการดำเนินงานการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างมาตรฐานและความยุติธรรมในการปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการสร้างเกราะป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดซ้ำเพื่อเป็นการเตรียมเด็กดีคืนสู่สังคม

จิราพร เพชรคำ นายไพฑูรย์ เข้มกสิกร และคณะ (2554 : 49-52) ได้ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรณีศึกษา จังหวัดนครนายก พบว่า โดยรวมผู้เรียนมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยรวมอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวเอง อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้านปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมเบี่ยงเบนด้านปัจจัยเกี่ยวกับมวลชนและสารสนเทศ พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดนครนายก มีระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้เรียน ด้านปัจจัยเกี่ยวกับมวลชนและสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง

ณัฐคนัย บุตรพลับ (2555 : 73-74) ได้ศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น: การวิจัยกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนมี 3 ด้าน ได้แก่ การไม่มีส่วนร่วมในชั้นเรียน พฤติกรรมรบกวนชั้นเรียน และขาดความรับผิดชอบต่อชั้นเรียน โดยพฤติกรรมที่พบ

มากที่สุดคือ ปัจจัยระหว่างเพื่อนคือ คุยเล่นหยอกล้อกับเพื่อนระหว่างเรียน ปัจจัยในการใช้ระบบสื่อสารคือ ใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อการสื่อสาร เล่นเกม ฟังเพลงหรือใช้งานแอปพลิเคชันต่างๆ อาทิ facebook, โปรแกรมสนทนา (line) ฯลฯ อ่านการ์ตูน อ่านหนังสือ หรือทำงานอื่นระหว่างเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับบรรยากาศในโรงเรียน ทำให้มีพฤติกรรมการขออนุญาตออกนอกห้องเรียนโดยไม่มีสาเหตุ หรือขออนุญาตออกนอกห้องเรียนเป็นเวลานานเกินความเหมาะสม ตามลำดับ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีกระบวนการดำเนินการวิจัยแบบ PDCA มี 2 วงจรคือ (1) ผู้วิจัยกับครู โดยขั้นตอน P ผู้วิจัยกับครูร่วมกันวางแผนการดำเนินการวิจัยฯ ขั้นตอน D ครูเริ่มดำเนินการวิจัยฯ ใน วงจรที่ 2 ตามแผนที่วางไว้ และผู้วิจัยเก็บข้อมูลการดำเนินการวิจัยฯของครู ขั้นตอน C ครูและผู้วิจัยตรวจสอบกระบวนการดำเนินการวิจัยฯของครู และขั้นตอน A ครูและผู้วิจัยสะท้อนผลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการวิจัยฯของครู (2) ครูกับนักเรียน โดยขั้นตอน P ครูกับนักเรียนร่วมกันวางแผนเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียน ขั้นตอน D ครูและนักเรียนเริ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ขั้นตอน C ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบพฤติกรรมในชั้นเรียนของนักเรียน และขั้นตอน A ครูและนักเรียนสะท้อนผลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียน และนักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นุชบากร สุวรรณเกษ (2555 : 54-55) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมเช็คอิน/เช็คเอาท์เพื่อปรับลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความต้องการพิเศษ พบว่าโปรแกรมเช็คอิน/เช็คเอาท์มีผลต่อการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง

- 2) โปรแกรมเช็คอิน/เช็คเอาท์มีผลต่อการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์แต่ละพฤติกรรมแตกต่างกัน
- 3) โปรแกรม เช็คอิน/เช็คเอาท์มีความคงทนในการผลในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้บางพฤติกรรม และ
- 4) การใช้โปรแกรม เช็คอิน/เช็คเอาท์มีผลกระทบหรือมีการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

ภาคภูมิ อิ่มสอาด (2555 : 56-61) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคอ่างทอง พบว่า ระดับความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่อยู่ในระดับมากคือ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองแบบประชาธิปไตย และพบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1) ปัจจัยด้านความเชื่ออำนาจในตน (X_2) ปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง (X_3) และปัจจัยด้านสภาพชุมชน (X_4) สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_5) สามารถพยากรณ์ความมีวินัย

ในตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองได้ร้อยละ 62.20

เกษรชัย และหิม (2557 : 51-55) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกของผู้เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา พบว่า ความคับข้องใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อิทธิพลความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์ อิทธิพลความรุนแรงจากเกม และอิทธิพลความรุนแรงจากบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกของผู้เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการรังแกของผู้เรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดสงขลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มี 6 ตัวแปร ได้แก่ ความคับข้องใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อิทธิพลความรุนแรงจากเพื่อน อิทธิพลความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์ อิทธิพลความรุนแรงจากเกม และอิทธิพลความรุนแรงจากบิดามารดา โดยกลุ่มผู้เรียนที่มีโอกาส มีพฤติกรรมการรังแกสูง ได้แก่ ผู้เรียนที่มีความคับข้องใจในระดับมาก (1.60 เท่า) ผู้เรียนที่ได้รับ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันในระดับมาก (1.74 เท่า) ผู้เรียนที่ได้รับอิทธิพลความรุนแรง จากเพื่อนในระดับมาก (2.88 เท่า) ผู้เรียนที่ได้รับอิทธิพลความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์ในระดับมาก (3.66 เท่า) ผู้เรียนที่ได้รับอิทธิพลความรุนแรงจากเกมในระดับมาก (2.23 เท่า) และผู้เรียนที่ได้รับ อิทธิพลความรุนแรงจากบิดามารดาในระดับมาก (2.26 เท่า) และระดับปานกลาง (2.23 เท่า)

สายสุดา สุขแสง (2558 : 60-65) ได้ศึกษาปัจจัยที่อิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน และปัจจัยด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ผู้เรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับน้อย และปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวและความรู้มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายพยากรณ์ได้ร้อยละ 16.10

เขาและคณะ (Chao et al., 1997) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพของระบบพี่เลี้ยงอย่างไม่เป็นทางการกับระบบพี่เลี้ยงอย่างเป็นทางการ ผลการวิจัยพบว่า พี่เลี้ยงมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจภายในต่อความพึงพอใจในงานและสังคมประกิดในองค์กร การเปรียบเทียบสัมพันธภาพ พบว่า ผู้ดูแลในระบบพี่เลี้ยงอย่างเป็นทางการ มีความคิดเห็นต่อระบบพี่เลี้ยงอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัย

ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสัมพันธภาพโดยการมีพี่เลี้ยงส่งผลทำให้ผู้รับการดูแลมีทักษะและความสามารถในการ
ในงาน

แซนด์ พาร์สันและเดียน (Sands, Parson and Duane, 1991) ศึกษาเรื่องระบบพี่เลี้ยงอาจารย์
ในมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า ผู้รับการดูแลทั้งเพศชายและเพศหญิงชอบพี่เลี้ยงที่เป็นเพศชายมากกว่า
เพศหญิง ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.0001 และพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ
ในการทำหน้าที่ของพี่เลี้ยงมี 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยความเป็นเพื่อน รองลงมาคือ ปัจจัยการชี้แนะด้านอาชีพ
ปัจจัยการเป็นแหล่งข้อมูล และปัจจัยการชี้แนะทางสติปัญญา

เอลเลนและเอบบี (Allen and Eby, 2003) ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพความสัมพันธ
สำหรับพี่เลี้ยง : ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้และคุณภาพ พบว่า การรับรู้ในความคล้ายคลึงกับพี่เลี้ยง
ด้านคุณค่า ด้านความสนใจ และด้านบุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์กับการบวนการพี่เลี้ยงและการเรียนรู้
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

อะพรอสพอรี, นิแอนดรู และแพนไนโอทอปพูลู (Apospori, Nikandrou and
Panayotopoulou, 2006) ศึกษาเรื่องระบบพี่เลี้ยงและความก้าวหน้าในอาชีพของผู้หญิงในกรีซ พบว่า
แนวคิดระบบพี่เลี้ยงมีหลายมิติ และมีกิจกรรมที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น กาสร้างเครือข่าย
หรือการติดต่อภายในองค์กรที่อาจจะช่วยเหลือกันด้านอาชีพหรือการให้ข้อมูลของปัญหา
ในองค์กร การค้นหาระบบพี่เลี้ยง การชี้แนะ การให้ข้อมูลป้อนกลับและการติดต่อสื่อสารในภาพลักษณ์
ทางบวกของตน และระบบพี่เลี้ยงมีความสัมพันธ์กับระดับความก้าวหน้า ($r = .205$) อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ ระบบพี่เลี้ยงปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างระบบพี่เลี้ยงและการปฐมนิเทศ
ในการ สร้างสัมพันธภาพ ความปรารถนาด้านอาชีพ แลการปฐมนิเทศในการสร้างสัมพันธภาพและ
การศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 39.40